

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

આર/સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપલિકેશન નંબર ૨૯૦૪/૨૦૧૯

[R/SCR. A/૨૯૦૪/૨૦૧૯ માં ૧૫/૦૩/૨૦૧૯ તારીખના ઓર્ડરની

મિનિટો સાથે વાત કરવા માટે નોંધ પર

=====

ગુજરાત રાજ્ય

વિરુદ્ધ

ભાગભાઈ ધનાભાઈ બારડ

=====

ઉપસ્થિતિ :

અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ માટે સરકારી વકીલ (૨)

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧,૨ માટે

=====

કોરમ: માનનીય સુશ્રી ન્યાયમૂર્તિ સોનિયા ગોકાની

તારીખ:૨૭/૦૩/૨૦૧૯

મૌખિક આદેશ

મિનિટો સાથે બોલવા માટે આ નોંધમાં કરવામાં આવેલા પૂર્વધારણાઓને પગલે, તેને મંજૂરી છે. આ અદાલતના તારીખ ૧૫/૦૩/૨૦૧૯ ના આદેશના ફકરા-૩૪ ના અંતે નીચેના શબ્દો ઉમેરવામાં/દાખલ કરવામાં આવશે:

“સજાનો હુકમ ત્યાં સુધી સ્થગિત રહેશે ”.

કાર્યાલય જરૂરી સુધારા હાથ ધરશે અને તાત્કાલિક નવી રિટ બહાર પાડશે.આજે સીધી સેવાને મંજૂરી છે.

(સોનિયા ગોડાની, જે.)

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

આર/સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપલિકેશન નંબર ૨૯૦૪/૨૦૧૯

મંજૂરી અને સર્હી માટે:

માનનીય સુશ્રી ન્યાયમૂર્તિ સોનિયા ગોકાની

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	પત્રકારને સંદર્ભ કરવામાં આવશે કે નહીં?	
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની ઉચિત નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતનું બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટને સંબંધિત કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે ?	

=====

ગુજરાત રાજ્ય

વિરુદ્ધ

ભાગભાઈ ધનાભાઈ બારડ

=====

ઉપસ્થિતિ :

અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ માટે શ્રી પી. કે. જાની, એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ,
શ્રી મિતેશ અમીન, સરકારી વકીલ અને સુશ્રી શ્રુતિ પાઠક, એડિશનલ પબલીક
પ્રોસેક્યુટર (ર) સાથે શ્રી કમલ ત્રિવેદી, એડવોકેટ જનરલ.

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે શ્રી હર્દે બુચ સાથે શ્રી બી બી નાઈક, પરિષ્ઠ
વકીલ.

=====

કોરમ: માનનીય સુશ્રી ન્યાયમૂર્તિ સોનિયા ગોકાની

તારીખ:૧૫/૦૩/૨૦૧૯

મૌખિક ચુકાદો

૧. તાત્કાલિક પરત કરવાની સૂચના જારી કરો.શ્રી હિરડે બુક, વિદ્વાન વકીલ
પ્રતિવાદી નંબર ૧ માટે અને તેના વતી નોટિસની સેવા માફ કરે છે.

૨. આ ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળની અરજી છે, તેથી ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ પણ અરજીઓ નીચે ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૪/૨૦૧૯ માં વેરાવલ ખાતે વિદ્વાન સેશન્સ જજ, ગિર સોમનાથ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૦૭/૦૩/૨૦૧૯ ના આદેશને પડકારવાની માંગ કરવામાં આવી છે.

વાસ્તવિક મેટ્રિક્સ:

૩. ટૂંકમાં હકીકતો નીચેના ફકરામાં વર્ણવવામાં આવી છે:—

૪. વેરાવલ ખાતે કામ કરતા રોયલ્ટી ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી મદનભાઈ ખેમાભાઈ મારુ દ્વારા તાત્કાલિક સી. આર. નંબર ૧-૫૧/૨૦૯૫ હોવાના કેસમાં પ્રથમ માહિતી અહેવાલ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે, જેમણે સૂત્રપાડાના ત્રણ વ્યક્તિઓ દ્વારા સંયુક્ત રીતે આપવામાં આવેલી અરજી પર તાલુકા-સૂત્રપાડા, જિલ્લા-ગીર સોમનાથ ખાતે આવેલી પશુપાલન જમીનમાંથી ચૂનાના પથ્થરના ગેરકાયદેસર ખોદકામ અંગે, ખાસ કરીને, જમીન ધરાવતા સર્વેક્ષણ નંબર ૧૫૦૯, ૧૫૪૬, ૧૫૯૦ અને ૧૫૯૧ દ્વારા આ કલમ શરૂ કરવામાં આવી હતી. ફ્લાઇંગ સ્કવોડના એક સભ્ય, જે ગુનાના સ્થળે દોરેલા પંચનામાના હસ્તાક્ષરકર્તા પણ છે, તેમણે ફ્લાઇંગ સ્કવોડના અન્ય સભ્યો

સાથે ગુનાના સ્થળની મુલાકાત લીધી હતી જ્યાં તેમને લગભગ ૩૮ થી ૪૦ ખોદકામ કરાયેલા વિસ્તારો મળ્યા હતા.ખોદકામ કરાયેલા ચૂનાના પથ્થરો કથિત રીતે ગુજરાત હેવી કેમિકલ્સ લિમિટેડ (ટૂંકમાં "જીએચસીએલ") ને પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા.ખોદકામની સંભવિત માત્રા અને જી. એચ. સી. એલ. ને તેના વેચાણની ગણતરી કરવા પર, એફ. આઈ. આર. માં જ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે કે ચૂનાના પથ્થરના ગેરકાયદેસર ખાણકામની હદ ૨.૮૩ કરોડ રૂપિયા છે, જેનો જથ્થો લગભગ ૨.૮૩૫૨૫ મેટ્રિક ટન છે.

૪.૧ યોગ્ય તપાસ પછી, પ્રતિવાદી નંબર ૧ પર એક અન્ય આરોપી, એટલે કે, ગોરધનભાઈ જેઠાભાઈ દેવલિયા સાથે આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેમના પર ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૭૯,૪૨૦ અને ૧૧૪ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૪.૨ સુનાવણી દરમિયાન, બીજા આરોપીનું અવસાન થયું હતું અને તેથી, તેનો કેસ સમાપ્ત થઈ ગયો હતો.

૪.૩ બંને પક્ષોને તકનો લાભ ઉઠાવ્યા પછી, સુનાવણી પૂર્ણ થઈ જ્યાં ચુકાદો અને દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ તેમજ સજા સંબંધિત અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવી.

૪.૪ પ્રતિવાદી નંબર ૧ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૭૯ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો છે, જે વેરાવલ ખાતે ન્યાયાધીશ પ્રથમ વર્ગ, સૂત્રપાડા, જિલ્લા-ગિર સોમનાથ દ્વારા ચુકાદો અને આદેશ તારીખ ૦૧/૦૩/૨૦૧૯ દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો છે અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૭૯ હેઠળ આ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો છે, તેને ૦૨ વર્ષ અને ૦૯ મહિનાના સમયગાળા માટે સખત કેદની સજા ભોગવવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે અને તેને રૂપિયા ૨૫૦૦ નો દંડ ચૂકવવાનો પણ આદેશ આપવામાં આવ્યો છે અને ડિફેન્ડન્ટમાં ૧૦ દિવસની સરળ કેદની સજા ભોગવવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.

૪.૫ અરજદારને દોષિત ઠેરવ્યા પછી, તેને સજાની માત્રા પર રજૂઆત કરવા માટે બોલાવવામાં આવ્યો હતો, જ્યાં તેણે પ્રોબેશન ઓફ ઓફેન્ડર્સ એક્ટનો લાભ આપવા માટે વિનંતી કરી છે, કારણ કે તે ૨૦૦૭માં તલાલા મતવિસ્તારની વિધાનસભાના વર્તમાન સભ્ય હતા અને

હાલમાં વર્ષ ૨૦૧૪થી બીજી વખત ચૂંટાયેલા ધારાસભ્ય છે.તેમણે આ જોગવાઈઓનો લાભ આપવા માટે અદાલતને વિનંતી કરી હતી.વધુમાં અરજદારનું કહેવું છે કે પ્રતિવાદીની ૦૭ કેસોમાં સંડોવણી માટે ગુનાહિત પૃષ્ઠભૂમિ હતી, જેમાંથી ૦૫ (પાંચ) કિસ્સાઓમાં, તેને પુરાવાની અપૂરતી સામગ્રીના આધારે નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો છે.એક વેરાવળ ખાતેની કોર્ટ ઓફ સેશન્સ સમક્ષ પેર્જિંગ છે.

૪.૬ વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે સરકારી જમીનમાંથી ૨૮૩૫૨૫૦૦ રૂપિયા (૨.૮૩ કરોડ રૂપિયા) ની કિંમતના ચૂનાના પથ્થરના કુદરતી સંસાધનોની ચોરી/લૂંટ કરવાના કેસમાં સંડોવણીની નોંધ લેવા બદલ સજા સંભળાવતી વખતે પ્રતિવાદીને પ્રોબેશન ઓફ ઓફેન્ડર્સ એક્ટનો લાભ ન આપવાનું પસંદ કર્યું છે અને તેના બદલે ઉપર જણાવ્યા મુજબ સજા સંભળાવી છે.

૪.૭ પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા વિદ્વત મેજિસ્ટ્રેટની અદાલત સમક્ષ ૨૫૦૦ રૂપિયાનો દંડ જમા કરાવવા પર જામીનની વિનંતી કરતી અરજી નીચે દર્શાવેલ ૨૬૮ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવી હતી.તેમણે ઉપરોક્ત ચુકાદા અને આદેશ સામે અપીલ દાખલ કરવાના ઈશદાથી ૩૦ દિવસ માટે જામીન આપવાની વિનંતી પણ કરી હતી.ફોજદારી કાર્યવાહી

સંહિતાની કલમ ૩૮૯ હેઠળ રજૂ કરવામાં આવેલી આવી અરજી પ્રાપ્ત થયા પછી, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને તેની સમાન રકમના બોન્ડ પર જામીન પર મુક્ત કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો અને પ્રતિવાદી નંબર ૧ સામે આપવામાં આવેલી સજા અપીલના સમયગાળા સુધી સસ્પેન્ડ કરવામાં આવી હતી.

પ. પ્રતિવાદી નંબર ૧ એ વેરાવલ ખાતેની સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ ૦૫/૦૩/૨૦૧૯ ના રોજ ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૪/૨૦૧૯ પસંદ કર્યો હતો, જેમાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશ અને સજાને પડકારવામાં આવ્યો હતો.

પ.૧ તેમણે પ્રદર્શન નંબર ૩ અને ૪ દ્વારા બે અલગ-અલગ અરજીઓ પણ દાખલ કરી હતી જેમાં સજાના સસ્પેન્શન તેમજ તેમની વિરુદ્ધ પસાર કરવામાં આવેલી સજાના સ્ટે માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવી હતી. બંને અરજીઓ પર ૦૭/૦૩/૨૦૧૯ ના રોજ સુનાવણી થઈ અને વેરાવલ ખાતેના વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશ, ગિર સોમનાથએ તે જ દિવસે નીચેનો આદેશ પસાર કર્યો:—

“બંને પક્ષોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા.અરજી વાંચો.અપીલકર્તા/આરોપી દ્વારા રજૂ કરાયેલા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના વિવાદિત ચુકાદા અને વિવિધ ચુકાદાઓનો અભ્યાસ કર્યો.ઉપરોક્ત એકંદર સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતા, નીચેનો આદેશ:—

ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા દોષિત ઠેરવવાના આદેશને અપીલના અંતિમ નિકાલ સુધી સ્થગિત કરવામાં આવે છે.”

૬. આ આદેશ વિવાદનું મૂળ છે અને આ અરજીમાં આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે.આ આદેશને ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા આ અદાલત સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો છે, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે વિનંતી કરવામાં આવી છે કે આ પ્રકારનો આદેશ બિનટકાઉ અને અસમર્થનીય છે, કારણ કે તેમાં કોઈ કારણ આપવામાં આવ્યું નથી.તેણે વિવિધ સાક્ષીઓના પુરાવા અને અન્ય સામગ્રીનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેમાં એ વાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે કે ફરિયાદી પક્ષે તે પુરાવા પર આધાર રાખ્યો હતો અને જે તેની યોગ્ય પ્રશંસા પર આધારિત હતો, જેના કારણે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને સજાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, માત્ર સજાને જ નહીં પરંતુ દોષિત ઠેરવવાની સજાને પણ સ્થગિત કરવામાં આવી હતી, ખાસ કરીને, મજબૂત ગુનાહિત પૃષ્ઠભૂમિ સાથે, આ અદાલતે આદેશમાં દખલ

કરવાની જરૂર છે અને તેથી, વર્તમાન અરજીને નીચેની રાહત સાથે પસંદ કરવામાં આવે છે.

૬.૧ અરજદાર દ્વારા માંગવામાં આવેલી રાહત નીચે મુજબ છે:—

“૯. અરજદાર આ માનનીય અદાલતને પ્રાર્થના કરે છે કે:

(a) ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૪/૨૦૧૯ માં આંક ૩ અને ૪ હેઠળ લર્નડ સેશન્સ જજ, ગિર-સોમનાથ-વેરાવલ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને રદ કરવામાં વિનંતિ છે, જેમાં ક્રિમિનલ કેસ નંબર ૧૩૩/૨૦૧૨ માં સૂત્રપાડા જિલ્લાના વિજ્ઞાન જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ પ્રથમ વર્ગ, ગિર-સોમનાથ વેરાવલ દ્વારા પ્રતિવાદી નંબર ૧ વિરુદ્ધ આદેશિત ૦૧/૦૩/૨૦૧૯ ના ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશને રોકવામાં આવ્યો છે.

(બી) આ અરજીની પેન્ડન્સી દરમિયાન, જાણીતા સેશન્સ જજ, ગિર-સોમનાથ-વેરાવલ દ્વારા ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૪/૨૦૧૯ માં પસાર કરાયેલા ૦૭/૦૩/૨૦૧૯ ના આદેશના અમલીકરણ, અમલ અને કામગીરી પર સ્ટે મૂકવા માટે ખુશ રહો.”

મુકદ્દમાનો પક્ષકારો વતી મૌખિક રજૂઆત

૭. આ અદાલતે અરજદાર-રાજ્યના વિદ્વાન મહાધિવક્તા શ્રી કમલ ત્રિવેદીને સાંભળ્યા છે, જેમણે આ અદાલત સમક્ષ ભારપૂર્વક અને ભારપૂર્વક દલીલ કરી છે કે કારણોની ગેરહાજરીનો અર્થ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા (ટૂંકમાં "સંહિતા") ની કલમ ૩૮૯ (૧) ની ભાવનાનું સંપૂર્ણ ઉલ્લંઘન થશે.કોઈપણ ચુકાદા માટે કોઈપણ અદાલત દ્વારા કારણો આપવું આવશ્યક છે અને તે કાયદાની જરૂરિયાત માટે ખૂબ જ મૂળભૂત બાબત છે.કોઈ કારણ વગર, કાયદાની અદાલત સાથે શું વજન છે તે સમજવા માટે કંઈ નથી અને તે ચુકાદાની પ્રક્રિયામાં મનની વિવેકપૂર્ણતાને પ્રતિબિંબિત કરવાની ભારે જરૂરિયાતને પણ અસર કરે છે.દોષિત ઠેરવવા પર રોક લગાવવી જરૂરી હતી કે નહીં તે પણ રેકૉર્ડ પર બિલકુલ બહાર આવ્યું નથી અને અરજીની સામગ્રી પીઠાસીન અધિકારી દ્વારા કારણો સોંપવાની જરૂરિયાતને પૂર્ણ કરશે નહીં.વધુમાં વિનંતી કરવામાં આવે છે કે જ્યાં સુધી અપવાદરૂપ સંજોગો અસ્તિત્વમાં ન હોય ત્યાં સુધી, દોષિત ઠેરવવાનું કોઈ સસ્પેન્શન નહીં હોય અને જો તે કોઈ કારણ વગરના આદેશ પર આધારિત હોય તો આવું સસ્પેન્શન ક્યારેય ટકી રહેશે નહીં.

૭.૧ જાણીતા મહાધિવક્તાએ ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવાઓ અને અન્ય સામગ્રીઓ દ્વારા ટૂંકમાં આ અદાલતને એ તરફ ધ્યાન દોર્યું છે કે પ્રથમ માહિતી આપનાર શ્રી મદનભાઈ ખેમાભાઈ મારુ, રોયલ્ટી

ઇન્સ્પેક્ટર પોતે અન્ય અધિકારીઓ સાથે જ્યારે સૂત્રપાડાની મુલાકાત લીધી ત્યારે માત્ર ખોદકામ કરાયેલા વિસ્તારો ગેરકાયદેસર રીતે ખોદવામાં આવ્યા હોવાનું જ જોવા મળ્યું ન હતું, પરંતુ આખરે જ્યારે પ્રથમ માહિતી આપનારએ તેની એફ. આઈ. આર. આપવાનું પસંદ કર્યું, જે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૭૯, ૪૨૦ અને ૧૧૪ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે સૂત્રપાડા પોલીસ સ્ટેશનમાં પ્રથમ માહિતી અહેવાલ સી. આર. નંબર 1-૫૧/૨૦૯૫ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી, ત્યારે પોલીસને પૂરતી સામગ્રી મળી છે. આરોપપત્રના સ્વરૂપમાં અંતિમ અહેવાલ રજૂ કરો અને વિવિધ સાક્ષીઓએ પણ ફરિયાદી પક્ષના નિવેદનને સમર્થન આપ્યું હતું. તેમણે દસ્તાવેજોની નકલો દ્વારા આ અદાલતને એ બાબતની પ્રશંસા કરવા વિનંતી કરી છે કે કેવી રીતે પુરાવાઓ તરફ દોરી ગયા અને સ્વીકારવામાં આવ્યા તે અદાલત માટે વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતા છે અને તેથી, અપીલ અદાલત દ્વારા કોઈપણ કારણ વગર દોષિત ઠેરવવાને સ્થગિત કરવાનો કોઈપણ પ્રયાસ ન્યાયનો ઉપહાસ સમાન હશે.

૭.૨ રાજ્ય માટે વિદ્વાન મહાધિવક્તા દ્વારા તેમની રજૂઆતને સાબિત કરવા માટે જેના પર આધાર રાખવાની માંગ કરવામાં આવી હતી તે નિર્ણયો નીચે મુજબ છે:-

૧	કે. સી. સરીન વિરુદ્ધ સી. બી. આઈ., કાંધીગઢ, (૨૦૦૧) ૬ એસ. સી. સી. ૫૮૪
૨	યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ અતર સિંહ, (૨૦૦૩) ૧૨ એસ. સી. સી. ૪૩૪
૩	મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિરુદ્ધ ગજાનન અને બીજું (૨૦૦૩) ૧૨ એસ. સી. સી. ૪૩૨
૪	મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, સી. બી. આઈ. દ્વારા, એન્ટી કોર્પુટન શાખા, મુંબઈ વિરુદ્ધ બાલકૃષ્ણ દત્તાત્રેય કુંભાર, (૨૦૧૨) ૧૨ એસ. સી. સી. ૩૮૪.
૫	શ્યામ નારાયણ પાંડે વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય, (૨૦૧૪) ૮ એસસીસી ૯૦૯
૬	ગૌરી શંકર ઝા વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્ય, (૧૯૭૨) ૧ એસ. સી. સી. ૫૬૪.
૭	હરિયાણા ફાઇનાન્સિયલ કોર્પોરેશન અને અન્ય વિરુદ્ધ જગદમ્બા ઓઈલ મિલ્સ અને અન્ય, (૨૦૦૨) ૩ એસ. સી. સી. ૪૯૬.
૮	એમ. એન. શર્મા વિરુદ્ધ સીબીઆઈ, દિલ્હી હાઈકોર્ટ દ્વારા ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૮૧૩/૨૦૦૫ માં પસાર કરવામાં આવી હતી.

૯	સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન, નવી દિલ્હી વિરુદ્ધ રોશન લાલ સૈની, (૨૦૧૨) ૧૨ એસ. સી. સી. ૩૯૦.
૧૦	પેપ્સી ફૂડ્સ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્પેશિયલ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ અને અન્યો, (૧૯૯૮) ૫ એસ. સી. સી. ૭૪૯.

૮. તેનાથી વિપરીત, પ્રતિવાદી નંબર ૧ માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી હૃદય બુચ સાથે હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી બી. બી. નાઈકને સાંભળ્યું છે, જેમણે કોર્ટ દ્વારા આ બાબતે એકંદર દૃષ્ટિકોણને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે તેવી આતુરતાથી વિનંતી કરી છે. અપીલ અદાલત માટે વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા પર વિચાર કરવો મહત્વપૂર્ણ છે અને સંબંધિત અદાલતે કોઈ પુરાવાના આધારે દોષિત ઠેરવવાને યોગ્ય રીતે સ્થગિત કરી દીધી છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલનું એમ પણ કહેવું છે કે પ્રથમ માહિતી અહેવાલની નોંધણી વર્ષ ૧૯૯૫માં તે સમયે થઈ હતી જ્યારે અરજદાર કોઈ પદ પર ન હતો. ત્યારબાદ જિલ્લાના વિભાજનને કારણે આ મામલો ખેંચાઈ ગયો હતો. આ પ્રક્રિયામાં બીજા આરોપીનું પણ અવસાન થયું હતું અને આજરે, આ ફોજદારી સુનાવણીના પરિણામે પ્રતિવાદી નંબર ૧ ના ૦૨ વર્ષ અને ૦૯ મહિનાના સમયગાળા માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને સજા થઈ હતી. વધુમાં વિનંતી કરવામાં આવે છે કે એવી કોઈ સામગ્રી નથી કે જેના પર દોષિત ઠેરવી શકાય. તેમણે આ અદાલતને સાક્ષીઓના નિવેદનો દ્વારા પણ લીધી છે,

જેમાં પંચ સાક્ષીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે, જેમાં વિનંતી કરવામાં આવી છે કે વર્તમાન અરજદારનો ભાઈ અગાઉ મંત્રી હતો અને તે વિપક્ષી પક્ષનો હોવાથી, આ કાર્યવાહી કંઈ નથી, પરંતુ વર્તમાન અરજદાર સામે રાજકીય બદલો લેવાથી જન્મી છે.

૮.૧ એવી પણ વિનંતી કરવામાં આવે છે કે ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ, આ અદાલતને ન્યાયી અને વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્ર છે.સંબંધિત અદાલત સમક્ષ સાબિત થયેલા તથ્યોની સંપૂર્ણ શ્રેણી અને આ દોષિત ઠેરવવા તરફ દોરી ગયેલી સામગ્રીની પ્રશંસા, અદાલત દ્વારા જોવી પડશે જેથી એ જાણી શકાય કે અપીલ અદાલત સમક્ષ, દોષિત ઠેરવવાનો અને સજાનો આ ચુકાદો ટકી ન શકે.અદાલતને એ પણ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું છે કે તે વિસ્તારના સર્કલ અધિકારી અથવા તલાટીની તપાસ કરવામાં આવી નથી અને તેથી, જમીન પોતે પશુપાલનની જમીન છે કે કેમ તે પોતે જ મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન છે, જેનો જવાબ ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા આપવામાં આવ્યો નથી.ટ્રાયલ, કારણ કે, દૂષિત કરવામાં આવી છે અપીલ સફળ થવા માટે નિશ્ચિત છે.એવી અસ્વીકાર્ય સામગ્રી છે જેના પર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આધાર રાખવાની માંગ કરવામાં આવે છે.વધુમાં વિનંતી કરવામાં આવે છે કે જી. એચ. સી. એલ. ના કોઈ સાક્ષીએ આ કેસને ટેકો આપ્યો નથી

અને જે વ્યક્તિએ જી. એચ. સી. એલ. ના પત્રને શૂટ કર્યો છે, જેને પ્રથમ માહિતી આપનારની જુબાનીમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો છે, તેની તપાસ કરવામાં આવી નથી અને તેથી, તે પત્રની સામગ્રીને પુરાવામાં વાંચી શકાતી નથી. એવી પણ વિનંતી કરવામાં આવે છે કે આ અદાલતે એ પણ ધ્યાનમાં લેવું પડશે કે અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન સજા અને દોષિત ઠેરવવાનું ચાલુ રાખવાથી ખૂબ જ ગંભીર પરિણામો આવશે, જે અપરિવર્તનીય પ્રકૃતિના છે અને તેથી, વિવાદિત આદેશમાં દખલ ન કરવી જોઈએ. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેનાથી સરકારી ખજાનામાં પણ મોટો ખર્ચ થઈ શકે છે અને તે કોર્ટ દ્વારા સહન કરવાની જરૂર પડશે.

૮.૨ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે તેમની મૌખિક રજૂઆતોને મજબૂત કરવા માટે નીચેના અધિકારીઓ પર આધાર રાખ્યો છે:—

- ૧ મોવુ વિરુદ્ધ અધીક્ષક, વિશેષ જેલ, નૌગોંગ, આસામ અને અન્ય, ૧૯૭૧ (૩) એસ. સી. સી. ૯૩૬.
- ૨ રંગનાથ વિરુદ્ધ દૌલતરાવ અને અન્ય, (૧૯૭૫) ૧ એસ. સી. સી. ૬૮૬.

- ૩ રામ નારંગ વિરુદ્ધ રમેશ નારંગ અને અન્ય, (૧૯૯૫) ૨ એસ. સી. સી. ૫૧૩.
- ૪ રવિકાંત એસ પાટીલ વિરુદ્ધ સર્વભૌમા એસ બંગાળી, (૨૦૦૭) ૧ એસ. સી. સી. ૬૭૩.
- ૫ લાલસાઈ ખુટે વિરુદ્ધ નિર્મલ સિંહા અને અન્યો, (૨૦૦૭) ૯ એસ. સી. સી. ૩૩૦.
- ૬ શશિ જેના અને અન્યો વિરુદ્ધ ખદલ સ્વૈન અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૪ ૬ એસ. સી. સી. ૨૩૬.
- ૭ સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ટ્રસ્ટીઝ વિરુદ્ધ ઇન્દોર કોમ્પોઝિટ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, ૭ (૨૦૧૮) ૮ એસ. સી. સી. ૪૪૩.
- ૮ માયા દેવી (મૃત) કાનૂની પ્રતિનિધિ વિરુદ્ધ રાજ કુમારી બત્રા (મૃત) દ્વારા ૮ કાનૂની પ્રતિનિધિ અને અન્ય દ્વારા, (૨૦૧૦) ૯ એસ. સી. સી. ૪૮૬.
- ૯ ક્રાંતિ એસોસિએટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ મસૂદ ૯ અહમદ ખાન અને અન્યો, (૨૦૧૦) ૯ એસ. સી. સી. ૪૮૬.
- ૧૦ આસિસ્ટન્ટ કમિશનર, કોમર્શિયલ ટેક્સ ડિપાર્ટમેન્ટ, વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ એન્ડ લીઝિંગ, કોટા વિરુદ્ધ શુક્લા એન્ડ બ્રધર્સ, (૨૦૧૦) ૪ ૧૦ એસ. સી. સી. ૭૮૫.

૧૧ હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ સરદાર સિંહ, (૨૦૦૮) ૯ એસ. સી. સી.

૩૯૨.

૯. જવાબમાં, વિદ્વાન મહાધિવક્તાએ વિનંતી કરી છે કે આ અરજીનો મર્યાદિત અવકાશ એ ધ્યાનમાં લેવાનો છે કે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ ના આદેશનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં. જ્યારે સર્વોચ્ચ અદાલતના વિભાગ વિશિષ્ટ ચુકાદાઓ હોય, ત્યારે બિન-વાજબી આદેશને બિલકુલ ટકાવી શકાતો નથી. તેમણે આ અદાલતને એવી પણ વિનંતી કરી છે કે અન્ય પક્ષ દ્વારા જે નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે આપેલ તથ્યો અને સંજોગોમાં લાગુ નહીં થાય અને ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે આ અદાલત દ્વારા કોઈ ફોરેન્સિક તપાસ થઈ શકે નહીં અને ન તો અરજદારનો કોઈ ઇરાદો હોઈ શકે જ્યારે તેણે અદાલતને સંક્ષિપ્ત પુરાવા દ્વારા અપીલ અદાલત તરીકે કામ કરવા માટે લીધી હતી. જો સંહિતાની કલમ ૩૮૯ હેઠળ આદેશનું ઉલ્લંઘન થાય છે, તો આ અદાલતે તેને સુધારવાની જરૂર છે કારણ કે અન્યથા તે પ્રક્રિયાના દુરુપયોગ સમાન હશે અને કોઈપણ અદાલત દ્વારા આદેશ પસાર કરવા તરફ દોરી જશે, જે મનસ્વી અને કોઈપણ તપાસ વિના હશે. તે તેમનું નિવેદન છે કે કોઈ પણ કારણ વગર આ અદાલતને પણ કોઈ ખ્યાલ નહીં હોય કે અપીલ અદાલતે માત્ર સજાને જ નહીં પરંતુ દોષિત ઠેરવવાને પણ સ્થગિત કરવામાં શું ભાર મૂક્યો હતો.

૧૦. આ રીતે બંને પક્ષોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીને વિચારપૂર્વક અને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લીધા પછી તેમજ બંને પક્ષો દ્વારા વિશ્વાસ કરવા માંગવામાં આવેલા વિવિધ ચુકાદાઓની તપાસ કરવા પર, આ અદાલત આદેશિત આદેશને જાળવી ન રાખવા માટે યોગ્ય માને છે. –

દોષિત ઠેરવવા અને સજાના સસ્પેન્શન પરનો કાયદો:–

૧૧. શરૂઆતમાં, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૮૯ નફાકારક રીતે નીચે પ્રમાણે પુનઃઉત્પાદિત કરવી જરૂરી છે:–

“૩૮૯.અપીલ બાકી રહે ત્યાં સુધી સજાનું સસ્પેન્શન; જામીન પર અપીલકર્તાને મુક્ત કરવો (૧) દોષિત વ્યક્તિની કોઈપણ અપીલ બાકી રહે ત્યાં સુધી, અપીલ કોર્ટ, તેના દ્વારા લેખિતમાં નોંધાયેલા કારણો માટે, આદેશ આપી શકે છે કે સજા અથવા આદેશનો અમલ સ્થગિત કરવામાં આવે અને જો તે કેદમાં હોય, તો તેને જામીન પર અથવા તેના પોતાના બોન્ડ પર મુક્ત કરવામાં આવે.

પરંતુ અપીલ અદાલત, જામીન પર અથવા પોતાના બોન્ડ પર મુક્ત થતાં પહેલાં, મૃત્યુદંડ અથવા આજીવન કેદ અથવા ઓછામાં ઓછી દસ વર્ષની કેદની સજાને પાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી દોષિત વ્યક્તિ, સરકારી વકીલને આવા મુક્તિની વિરુદ્ધ લેખિતમાં કારણ દર્શાવવાની તક આપશે:

વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે, જે કેસોમાં દોષિત વ્યક્તિને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે છે, ત્યાં સરકારી વકીલ જામીન રદ કરવા માટે અરજી દાખલ કરી શકે છે.

(૨) આ કલમ દ્વારા અપીલ અદાલતને આપવામાં આવેલી શક્તિનો ઉપયોગ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા દોષિત વ્યક્તિ દ્વારા તેના ગૌણ અદાલતમાં અપીલના કિસ્સામાં પણ થઈ શકે છે.

જ્યાં દોષિત વ્યક્તિ તે અદાલતને સંતોષ આપે છે કે જેના દ્વારા તે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો છે કે તે અપીલ રજૂ કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે, ત્યાં અદાલત—જ્યાં આવી વ્યક્તિ, જામીન પર છે, તેને ત્રણ વર્ષથી વધુ ન હોય તેવી કેદની સજા ફટકારવામાં આવે છે, અથવા

(૩) જ્યાં આવી વ્યક્તિ જે ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવી હોય તે જામીનપાત્ર હોય અને તે જામીન પર હોય, ત્યાં આદેશ આપો કે દોષિત વ્યક્તિને જામીન આપવાનો ઇનકાર કરવા માટે વિશેષ કારણો ન હોય ત્યાં સુધી જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે, એવા સમયગાળા માટે કે જે અપીલ રજૂ કરવા અને પેટા-કલમ (૧) હેઠળ અપીલ કોર્ટના આદેશો મેળવવા માટે પૂરતો સમય આપે અને જ્યાં સુધી તે જામીન પર મુક્ત થાય ત્યાં સુધી કેદની સજા સસ્પેન્ડ માનવામાં આવશે. જ્યારે અપીલકર્તાને આખરે મુદતની કેદ અથવા આજીવન કેદની સજા ફટકારવામાં આવે છે, ત્યારે જે સમયગાળા દરમિયાન તેને મુક્ત કરવામાં આવે છે તે સમયને તે મુદતની ગણતરીમાં બાકાત રાખવામાં આવશે જેના માટે તેને સજા ફટકારવામાં આવી છે.”

૧૧.૧ આ જોગવાઈ અપીલ બાકી રહે ત્યાં સુધી સજાના સસ્પેન્શન અને જામીન પર અપીલકર્તાને મુક્ત કરવાની વાત કરે છે જ્યાં દોષિત વ્યક્તિ અદાલતને સંતુષ્ટ કરે છે જેના દ્વારા તેને દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે કે તે અપીલ રજૂ કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે. કોર્ટે આદેશ આપવો પડશે કે દોષિત વ્યક્તિને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે, સિવાય કે જામીનનો ઇનકાર કરવા માટે વિશેષ કારણો હોય, જ્યાં જામીન પર હોય તેવી વ્યક્તિને ત્રણ વર્ષથી વધુની મુદતની કેદની સજા આપવામાં

આવે અથવા જ્યાં આવા વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હોય તે ગુના માટે જામીનપાત્ર હોય અને તે જામીન પર હોય.તે એવા સમયગાળા માટે હશે જે અપીલ રજૂ કરવા અને પેટા-કલમ (૧) હેઠળ અપીલ અદાલતનો આદેશ મેળવવા માટે પૂરતો સમય આપશે અને જ્યાં સુધી તે જામીન પર મુક્ત થાય ત્યાં સુધી કેદની સજા સસ્પેન્ડ હોવાનું માનવામાં આવશે.

૧૨. કે. સી. સરીન (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત ભ્રષ્ટાચારના આરોપો માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવેલા અને સજા પામેલા સરકારી કર્મચારીની અપીલ પર સુનાવણી કરી રહી હતી, જે હાઈકોર્ટમાં પેઝિંગ હતી.અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન, સરકારી કર્મચારી ઇચ્છતા હતા કે દોષિત ઠેરવવાના અન્ય પરિણામને ટાળવા માટે તેમની દોષિતતાને પણ સસ્પેન્ડ કરવામાં આવે, પરંતુ, ઉચ્ચ અદાલતે તેમને ફરજ પાડવાનો ઇનકાર કર્યો હતો, જોકે તેમણે આ હેતુ માટે બે વાર ઉચ્ચ અદાલતમાં અરજી કરી હતી.ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા મનોરંજન ન થતાં, અપીલકર્તાએ સર્વોચ્ચ અદાલતમાં અરજી કરી હતી.

૧૨.૧ સર્વોચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો અને અવલોકન કર્યું હતું કે ભ્રષ્ટાચાર માટે દોષિત જાહેર સેવક માટે, દોષિત ઠેરવવાના આદેશને

સ્થગિત કરવો જોઈએ નહીં, જો કે અપીલનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી કેદની સજાને સ્થગિત કરી શકાય છે.તે એક ઉત્કૃષ્ટ જાહેર નીતિ હશે કે અપીલ અથવા પુનરાવર્તનનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી કેદની સજાને સ્થગિત રાખવા છતાં દોષિત જાહેર સેવકને દોષિત ઠેરવવાની અક્ષમતા હેઠળ રાખવામાં આવે.તેમાં એમ પણ ઉમેરવામાં આવ્યું હતું કે આવા સસ્પેન્શનની અસર સહિત તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખીને ખૂબ જ અપવાદરૂપ કેસોમાં અપીલ અથવા પુનરીક્ષણ અદાલત દ્વારા દોષિત ઠેરવવાની સત્તાનો ઉપયોગ થવો જોઈએ.આવા સસ્પેન્શનની અસર સહિત તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં લેવા.

૧૨.૨ સંબંધિત ફકરાઓ અહીં પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:—

“૧૧.તેથી, કાનૂની સ્થિતિ આ છે:સજાના આદેશ સિવાય, દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સ્થગિત કરવાની સત્તા સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૧) થી અલગ નથી, તેમ છતાં તેની ક્વાયત ખૂબ જ અપવાદરૂપ કેસો સુધી મર્યાદિત હોવી જોઈએ.માત્ર એટલા માટે કે દોષિત વ્યક્તિ દોષિત ઠેરવવાને પડકારતી અપીલ દાખલ કરે છે, કોર્ટે દોષિત ઠેરવવાના આદેશની કામગીરીને સ્થગિત ન કરવી જોઈએ.અદાલતની ફરજ છે કે તે આવી સજાને સ્થગિત રાખવાની અસરો સહિત તમામ પાસાઓ પર ધ્યાન આપે.તે

ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં છે કે આપણે આ પ્રશ્નની તપાસ કરવી પડશે કે જ્યારે કોઈ જાહેર સેવકને પી. સી. અધિનિયમ હેઠળ ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવે ત્યારે સ્થિતિ શું હોવી જોઈએ. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે જ્યારે અપીલીય અદાલત પી. સી. અધિનિયમ હેઠળ દોષિત ઠેરવવા અને ગુના માટે સજાને પડકારતી અપીલ સ્વીકારે છે, ત્યારે ઉચ્ચ અદાલતે સામાન્ય રીતે અપીલનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી કેદની સજાને સ્થગિત કરવી જોઈએ, કારણ કે તેનો ઇનકાર એ અપીલને ખૂબ જ અયોગ્ય બનાવશે સિવાય કે અપીલ દાખલ કર્યા પછી તરત જ આવી અપીલની સુનાવણી થઈ શકે.પરંતુ પી. સી. એક્ટ હેઠળ ગુનાની સજાને સસ્પેન્ડ કરવી, તેની સિકવલ તરીકે કેદની સજા, એક અલગ બાબત છે.

૧૨. ભારતમાં જાહેર સેવકો દ્વારા થતો ભ્રષ્ટાચાર હવે રાક્ષસી પરિમાણ પર પહોંચી ગયો છે.પ્રજાસત્તાકની સુરક્ષા માટે બનાવવામાં આવેલી સંસ્થાઓએ પણ તેનો સામનો કરવાનું શરૂ કરી દીધું છે.જ્યાં સુધી મજબૂત કાયદાકીય, વહીવટી તેમજ ન્યાયિક કવાયત દ્વારા જાહેર કચેરીઓની સામાન્ય અને સુવ્યવસ્થિત કામગીરીને અટકાવવામાં નહીં આવે અને તેમાં અવરોધ ન આવે ત્યાં સુધી ભ્રષ્ટ જાહેર સેવકો આવી સંસ્થાઓની કામગીરીને લકવાગ્રસ્ત પણ કરી શકે છે અને આમ લોકશાહી વ્યવસ્થામાં અવરોધ ઊભો કરી શકે છે.જો આવા લોકોને જાહેર સંસ્થાઓનું સંચાલન અને

સંચાલન ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવે તો ભ્રષ્ટ સરકારી કર્મચારીઓનો પ્રસાર સામાજિક વ્યવસ્થાને નબળી પાડવા માટે વેગ મેળવી શકે છે. જ્યારે કોઈ જાહેર સેવકને કાયદાની અદાલત દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી ન્યાયિક ન્યાયિક પ્રક્રિયા પછી ભ્રષ્ટાચાર માટે દોષી ઠેરવવામાં આવે છે, ત્યારે ન્યાયીપણાની માંગ છે કે જ્યાં સુધી તેને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેને ભ્રષ્ટ ગણવો જોઈએ. માત્ર હકીકત એ છે કે અપીલ અથવા પુનરીક્ષણ મંચએ તેમના પડકારને સ્વીકારવાનો અને આવા જાહેર સેવકો સામે કરવામાં આવેલા મુદ્દાઓ અને તારણોમાં ફરી એકવાર જવાનો નિર્ણય કર્યો છે, તે તેમને આવા તારણોમાંથી અસ્થાયી રૂપે પણ મુક્ત ન કરવા જોઈએ. જો આવા જાહેર સેવક જાહેર હોદ્દો સંભાળવા અને સત્તાવાર કાર્યો કરવાનું ચાલુ રાખવા માટે હકદાર બને છે, જ્યાં સુધી તે દોષિત ઠેરવવાના આદેશના સસ્પેન્શનને કારણે આવા તારણોમાંથી ન્યાયિક રીતે મુક્ત ન થાય ત્યાં સુધી તે જાહેર હિત છે જે પીડાય છે અને કેટલીકવાર અપૂરણીય પણ છે. જ્યારે ભ્રષ્ટાચાર માટે દોષિત જાહેર સેવકને જાહેર હોદ્દો જાળવી રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે, ત્યારે તે આવા હોદ્દો સંભાળતા અન્ય વ્યક્તિઓનું મનોબળ ઘટાડશે, અને પરિણામે તે આવી જાહેર સંસ્થાઓમાં લોકોના પહેલેથી જ સંકોચાયેલા વિશ્વાસને ઘટાડશે, ઉપરાંત અન્ય પ્રામાણિક જાહેર સેવકોનું મનોબળ ઘટાડશે, જેઓ દોષિત વ્યક્તિના સાથીઓ અથવા ગૌણ

અધિકારીઓ હશે.જો પ્રામાણિક જાહેર સેવકોને દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શનને કારણે દોષિત ભ્રષ્ટ અધિકારીઓ પાસેથી આદેશો લેવાની ફરજ પાડવામાં આવે તો તે સિસ્ટમને જ હચમચાવી દેશે.તેથી એ જરૂરી છે કે અદાલતે ભ્રષ્ટાચારના આરોપો માટે દોષિત જાહેર સેવકને અપીલ અથવા પુનરીક્ષણ સ્તર પર ન્યાયિક ચુકાદો આપ્યા પછી નિર્દોષ જાહેર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી માત્ર જાહેર હોદ્દો સંભાળવામાં મદદ ન કરવી જોઈએ.જો કોઈ ભ્રષ્ટ જાહેર અધિકારી દોષિત ઠેરવવાના અદાલતના આદેશની મદદ વગર પણ આવા જાહેર હોદ્દો જાળવી શકે તો તે એક અલગ બાબત છે.

૧૩. ઉપરોક્ત નીતિને જાહેર કચેરીઓની અસરકારકતા અને યોગ્ય કામગીરી માટે જરૂરી તરીકે સ્વીકારી શકાય છે.જો એમ હોય તો, કાનૂની સ્થિતિ નિર્ધારિત કરી શકાય છે કે જ્યારે જાહેર સેવક સામે ભ્રષ્ટાચારના આરોપમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવે ત્યારે અપીલ અદાલત અથવા પુનરીક્ષણ અદાલતે જેલની સજા સ્થગિત કરવામાં આવે તો પણ અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સ્થગિત ન કરવો જોઈએ.તે એક ઉત્કૃષ્ટ જાહેર નીતિ હશે કે અપીલ અથવા પુનરાવર્તનનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી કેદની સજાને સ્થગિત રાખવા છતાં દોષિત જાહેર સેવકને દોષિત ઠેરવવાની અક્ષમતા હેઠળ રાખવામાં આવે.”

૧૩. ગજાનન અને અન્ય (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, ફરીથી તે સજા સ્થગિત કરવાનો તેમજ હાઈકોર્ટ દ્વારા ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવેલા પ્રતિવાદી જાહેર સેવકને દોષિત ઠેરવવાનો પ્રશ્ન હતો.અદાલતે એવું માન્યું હતું કે અપવાદરૂપ કેસોમાં, આવા સરપેન્શનની અસર સહિત તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખીને આવી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.તેણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે ઉચ્ચ અદાલતે વિવાદિત આદેશ માત્ર પ્રતિવાદીને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હોવા છતાં સેવામાં ચાલુ રાખવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટે પસાર કર્યો હતો, જેને અપવાદરૂપ સંજોગો ન કહી શકાય અને તેથી, ઉચ્ચ અદાલતનો આદેશ ટકી શક્યો ન હતો.ઉપરોક્ત ચુકાદાના સંબંધિત ફકરાઓ અહીં પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:—

“૪. આક્ષેપિત આદેશ અને કે. સી. સરીન (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલતના ચુકાદાને ધ્યાનમાં લીધા પછી, અમને લાગે છે કે ઉચ્ચ અદાલત પાસે કે. સી. સરીનના કેસ (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાને તથ્યો પર પણ અલગ પાડવા માટે કોઈ જગ્યા નહોતી.ઉપરોક્ત કેસમાં આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો:

"તેથી, કાનૂની સ્થિતિ આ છે:સજાના આદેશ સિવાય, દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સ્થગિત કરવાની સત્તા સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૧) થી અલગ નથી, તેમ છતાં તેની ક્વાયત ખૂબ જ અપવાદરૂપ કેસો સુધી મર્યાદિત હોવી જોઈએ.માત્ર એટલા માટે કે દોષિત વ્યક્તિ દોષિત ઠેરવવાને પડકારતી અપીલ દાખલ કરે છે, કોર્ટે દોષિત ઠેરવવાના આદેશની કામગીરીને સ્થગિત ન કરવી જોઈએ.અદાલતની ફરજ છે કે તે આવી સજાને સ્થગિત રાખવાની અસરો સહિત તમામ પાસાઓ પર ધ્યાન આપે.તે ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં છે કે આપણે આ પ્રશ્નની તપાસ કરવી પડશે કે જ્યારે કોઈ જાહેર સેવકને પી. સી. અધિનિયમ હેઠળ ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવે ત્યારે સ્થિતિ શું હોવી જોઈએ. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે જ્યારે અપીલીય અદાલત પી. સી. અધિનિયમ હેઠળ ગુના માટે દોષિત ઠેરવવા અને સજાને પડકારતી અપીલ સ્વીકારે છે, ત્યારે ઉચ્ચ અદાલતે સામાન્ય રીતે અપીલનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી કેદની સજાને સ્થગિત કરવી જોઈએ, કારણ કે તેનો ઇનકાર એ અપીલને ખૂબ જ અયોગ્ય બનાવશે સિવાય કે અપીલ દાખલ કર્યા પછી તરત જ આવી અપીલની સુનાવણી થઈ શકે.પરંતુ પી. સી. એક્ટ હેઠળ ગુનાની સજાને સસ્પેન્ડ કરવી, તેની સિક્વલ તરીકે કેદની સજા, એક અલગ બાબત છે "

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

પ. કે. સી. સરીન (ઉપરોક્ત) ના ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, આ અદાલતે એવું માન્યું છે કે તે માત્ર ખૂબ જ અપવાદરૂપ કેસોમાં જ છે કે કોર્ટે અધિનિયમમાંથી ઉદ્ભવતી બાબતોમાં સ્ટેની આવી શક્તિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. ઉચ્ચ અદાલતે વિવાદિત આદેશમાં ક્યાંય એવું ધ્યાન દોર્યું નથી કે અપવાદરૂપ હકીકત શું છે જે તેના મતે તેને દોષિત ઠેરવવા માટે જરૂરી છે. ઉચ્ચ અદાલત આ અદાલતના નિર્દેશની નોંધ લેવામાં પણ નિષ્ફળ ગઈ કે આવી દોષિતતાને સ્થગિત રાખવાની અસર સહિત તમામ પાસાઓ પર ધ્યાન આપવાની તેની ફરજ છે. અમારા મતે, ઉચ્ચ અદાલતે દોષિત ઠેરવતી વખતે ઉપરોક્ત કોઈપણ પરિબળોને ધ્યાનમાં લીધું નથી. એ પણ નોંધવું જોઈએ કે આ અદાલતે કે. સી. સરીનના કેસમાં (ઉપરોક્ત) વ્યક્ત કરેલા અભિપ્રાયને ત્યારબાદ ભારત સંઘ વિરુદ્ધ અતાર સિંહ અને અન્ય (૨૦૦૧ (૧૦) જે. ટી. (એસ. સી.) ૨૧૨) માં આ અદાલતના ચુકાદા દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.”

૧૪. ભારત સરકાર વિરુદ્ધ અતાર સિંહ, (૨૦૦૩) ૧૨ એસ. સી. સી. ૪૩૪ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલત સાથે સમાન પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ અપીલ અદાલતને આપેલ કેસમાં દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શનના પ્રશ્નનો નિર્ણય લેવાની વિવેકબુદ્ધિ આપે છે, પરંતુ, તે વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરીને જો કોર્ટ દોષિત ઠેરવે તો,

તે વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવાની ચોકસાઈની તપાસ કરવા માટે સર્વોચ્ચ અદાલત માટે હંમેશા ખુલ્લું રહેશે અને જો સર્વોચ્ચ અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે વિવેકબુદ્ધિનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નથી તો યોગ્ય આદેશ પસાર કરશે.આપેલ સંજોગોમાં, તેણે એવું માન્યું હતું કે ઉચ્ચ અદાલતે યાંત્રિક રીતે દોષિત ઠેરવવાને સ્થગિત કરવાનો આદેશ પસાર કર્યો હતો.

૧૫. બાલકૃષ્ણ દત્તાત્રેય કુંભાર (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ હેઠળની શક્તિનો ઉપયોગ ખૂબ જ સાવધાની અને સાવધાની સાથે થવો જોઈએ અને અરજદારે તમામ પ્રતિકૂળ સંજોગો અથવા ગેરલાયકાતને અદાલતની નોંધમાં લાવવી જોઈએ.જો દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે તો અરજદારને સંભવિત નુકસાનને પૂર્વવત્ કરી શકાતું નથી, તો જ આવી શક્તિનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.અરજદારની દલીલોની વિવેકપૂર્ણ રીતે તપાસ થવી જોઈએ અને તેના ગુણદોષોનું વિશ્લેષણ કરવું પડશે અને પછી જો જરૂરી હોય તો, કારણો લેખિતમાં નોંધવામાં આવે તે પછી દોષિત ઠેરવવામાં આવી શકે છે.જો કોર્ટને તે જરૂરી લાગે તો તે અન્ય પક્ષોના હિતોનું રક્ષણ કરવા માટે દોષિત ઠેરવતી વખતે શરતો પણ લાદશે.ઉપરોક્ત ચુકાદાના સંબંધિત ફક્રાઓ નીચે પ્રમાણે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:—

“૯. રામ નારંગ વિરુદ્ધ રમેશ નારંગ અને અન્યો (૧૯૯૫) ૨ એસ. સી. સી. ૫૧૩ કેસમાં, આ અદાલતે ઉપરોક્ત મુદ્દાને વિસ્તૃત રીતે હાથ ધર્યો હતો અને ચુકાદો આપ્યો હતો કે, જો કોઈ યોગ્ય કેસમાં, ઉચ્ચ અદાલતને સંતોષ થાય કે દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સસ્પેન્ડ કરવાની જરૂર છે, અથવા સ્ટે મૂકવાની જરૂર છે, જેથી દોષિત વ્યક્તિને કોઈ અન્ય કાયદા દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી ચોક્કસ ગેરલાયકાતનો ભોગ બનવું ન પડે, તો તે આ સંબંધમાં તેની શક્તિનો ઉપયોગ કરી શકે છે કારણ કે અન્યથા, થયેલા નુકસાનને પૂર્વવત્ કરી શકાતું નથી.જો કે, દોષિત ઠેરવવાના આવા સ્ટેને મંજૂરી આપતી વખતે, અદાલતે તમામ ફાયદા અને ગેરફાયદાઓની તપાસ કરવી જોઈએ અને પછી, જો તેને સંતોષ થાય કે આવા આદેશની મંજૂરી માટે કેસ હકીકતમાં બનાવવામાં આવ્યો છે, તો તે આમ કરવા માટે આગળ વધી શકે છે અને આમ કરતી વખતે પણ, જો તે તેને યોગ્ય માને તો, અન્ય પક્ષોના હિતોનું રક્ષણ કરવા માટે, યોગ્ય માનવામાં આવે તેવી શરતો લાદશે.વધુમાં, અરજદારની ફરજ છે કે તે આવા સ્ટેની મંજૂરી પર, જે પરિણામો આવવાની સંભાવના છે, તેના સંદર્ભમાં અપીલ કોર્ટનું ધ્યાન આકર્ષિત કરે, જેથી તે આ મુદ્દા પર તેના મગજને સંપૂર્ણ રીતે લાગુ કરી શકે, કારણ કે કલમ ૩૮૯ (૧) સીઆરપીસી હેઠળ, અદાલત તેના આદેશને તેમાં પ્રદાન કરેલી રીતે

સમર્થન આપવાની જવાબદારી હેઠળ છે, તે જ રીતે, "તેના દ્વારા લેખિતમાં નોંધાયેલા કારણો માટે".

XXX XXX XXX

XXX XXX XXX

XXX XXX XXX

૧૦. રવિકાંત એસ. પાટીલ વિરુદ્ધ સાવભોમા એસ. બગાલી, (૨૦૦૭)
૧ એસ. સી. સી. ૬૭૩ માં, આ અદાલતે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:—

“તે સ્પષ્ટ કરવા પાત્ર છે કે દોષિત ઠેરવવા પર સ્ટે આપતો આદેશ એ નિયમ નથી પરંતુ કેસની હકીકતોના આધારે દુર્લભ કિસ્સાઓમાં તેનો ઉપયોગ કરવો તે એક અપવાદ છે. જ્યાં સજાના અમલ પર રોક મૂકવામાં આવે છે, ત્યાં દોષિત ઠેરવવાનું ચાલુ રહે છે. પરંતુ જ્યાં દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે, ત્યાં અસર એ છે કે દોષિત ઠેરવવાની તારીખથી અમલમાં રહેશે નહીં. સ્ટેનો આદેશ, અલબત્ત, દોષિત ઠેરવવાને અસ્તિત્વમાં નથી, પરંતુ માત્ર બિન-કાર્યકારી બનાવે છે. આ તમામ નિર્ણયો, દોષિત ઠેરવવાની સત્તાને માન્યતા આપતા, ચેતવણી આપી છે અને સ્પષ્ટતા કરી છે કે આવી શક્તિનો ઉપયોગ માત્ર અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ થવો જોઈએ જ્યાં

દોષિત ઠેરવવામાં નિષ્ફળતા, અન્યાય અને અપરિવર્તનીય પરિણામો તરફ દોરી જશે.” (ભાર ઉમેરવામાં આવ્યો)

૧૧. નવજોત સિંહ સિદ્ધુ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય અને અન્ય, એ. આઈ. આર. ૨૦૦૭ એસ. સી. ૧૦૦૩ કેસમાં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે અપીલીય અદાલત "વિરુદ્ધ અપીલ કરાયેલા આદેશ" એટલે કે દોષિત ઠેરવવાના આદેશને ત્યારે જ સસ્પેન્ડ કરી શકે છે, જ્યારે દોષિત ચોક્કસપણે ઉપરોક્ત આદેશના અમલ પર રોક ન મૂકવામાં આવે તો જે પરિણામ આવી શકે તે સ્થાપિત કરે. દોષિત ઠેરવવાની મંજૂરી માત્ર દુર્લભ કેસમાં જ આપવી જોઈએ અને તે પણ ખાસ સંજોગોમાં જ.

(આ પણ જુઓ: પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ નવરાજ સિંહ એ. આઈ. આર. ૨૦૦૮ એસ. સી. ૨૯૬૨; અને સી. બી. આઈ. વિરુદ્ધ રોશન લાલ સૈની, એ. આઈ. આર. ૨૦૦૯ એસ. સી. ૭૫૫).

૧૨. આમ, ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, એક સ્પષ્ટ ચિત્ર ઉભું થાય છે કે, અપવાદરૂપ કેસમાં અપીલ અદાલત સજાની સાથે દોષિત ઠેરવવાને સ્થગિત કરી શકે છે, પરંતુ આવી શક્તિનો ઉપયોગ ખૂબ જ સાવચેતી અને સાવધાની સાથે થવો જોઈએ, જેના હેતુ માટે, જો ઉપરોક્ત દોષિત

ઠેરવવામાં ન આવે તો અરજદારે તેના પર જે અનિષ્ટ થવાની સંભાવના છે તેના સંદર્ભમાં અદાલતને સંતોષવી જોઈએ.અદાલતે અરજદાર દ્વારા વિનંતી કરવામાં આવેલી તમામ હકીકતો પર વિવેકપૂર્ણ રીતે વિચાર કરવો પડશે અને તપાસ કરવી પડશે કે શું આ કેસમાં સામેલ હકીકતો અને સંજોગો એવા છે કે કેમ કે તેઓ તેના દ્વારા આ પ્રકારની કાર્યવાહીની બાંયધરી આપે છે.વધુમાં, અદાલતે આવી રાહત આપવા માટેના તેના કારણો લેખિતમાં નોંધવા જોઈએ.દોષિત ઠેરવવાના આદેશ પર રોક લગાવવાની રાહત માત્ર એ આધાર પર આપી શકાતી નથી કે જો આવું ન કરવામાં આવે તો કર્મચારી તેની નોકરી ગુમાવી શકે છે.”

૧૬. શ્યામ નારાયણ પાંડે (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, અપીલકર્તાને આજીવન કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી.આ આધાર પર કે તેઓ તેમની આજીવિકાથી વંચિત રહેશે કારણ કે તેઓ આચાર્યની નોકરી ગુમાવશે અને યુપી માધ્યમિક શિક્ષણ સેવા પસંદગી બોર્ડ, અલ્હાબાદ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી અનુગામી પસંદગી પ્રક્રિયાઓમાં ભાગ લેવા માટે અસમર્થ હશે, જો તેમની દોષિતતાને અટકાવવામાં ન આવી હોત, તો દોષિત ઠેરવવાની આવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી, જ્યારે નકારી કાઢવામાં આવી હતી, ત્યારે આ બાબત સર્વોચ્ચ અદાલતમાં ગઈ હતી અને તેણે એવું માન્યું હતું કે દોષિત ઠેરવવાની અરજીને નકારી કાઢવામાં કોઈ દખલગીરીની જરૂર નથી.

૧૬.૧ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે દોષિતને તેની સામેના આરોપોમાં

દોષિત ઠેરવ્યા બાદ કાયદાની અદાલત દ્વારા તેને ફોજદારી ગુના માટે દોષિત જાહેર કરવામાં આવશે.તેણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે કોર્ટે દોષિત ઠેરવવામાં સાવચેત રહેવું જોઈએ, ખાસ કરીને જ્યારે દોષિત સામેના ગુનામાં મૃત્યુદંડ અથવા આજીવન કેદની સજા અથવા ઓછામાં ઓછા ૧૦ વર્ષની સજા અથવા નૈતિક અધઃપતન સામેલ હોય.જો આવા કેસોમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવે તો તેની ન્યાયિક સંસ્થાની અખંડિતતા પર લોકોની ધારણા પર ગંભીર અસર પડશે અને ન્યાયતંત્રમાં લોકોનો વિશ્વાસ હચમચી જશે.તે માત્ર ભરપાઈ ન કરી શકાય તેવી ઈજાના દુર્લભ અને અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં જ થાય છે, જે અન્યાયમાં પરિણમી શકે તેવા અપરિવર્તનીય પરિણામો સાથે જોડાય છે, જ્યારે દોષિત ઠેરવવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે.તેણે જણાવ્યું હતું કે ગુનાની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉચ્ચ અદાલતે યોગ્ય રીતે જણાવ્યું હતું કે દોષિત ઠેરવવા માટે તે ખૂબ જ દુર્લભ અને અપવાદરૂપ કેસ નથી.સંબંધિત ફકરાઓ નીચે પ્રમાણે નફાકારક રીતે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:—

“૬. એ નોંધવું જોઈએ કે સજાના સસ્પેન્શન માટે પણ કોર્ટે કલમ ૩૮૯ (૧) સીઆરપીસી હેઠળ લેખિતમાં કારણો નોંધવા પડે છે. ભારતના કાયદા પંચ દ્વારા કરવામાં આવેલી ભલામણો અને અધિનિયમ ૨૫/૨૦૦૫ મુજબ વિવિધ ચુકાદાઓમાં આ અદાલતના અવલોકનો અનુસાર કલમ ૩૮૯ (૧) સીઆરપીસી હેઠળ કેટલીક જોગવાઈઓ ઉમેરવામાં આવી હતી.તે ગુનેગારને જામીન પર મુક્ત કરવા સંબંધિત હતું જ્યાં સજા મૃત્યુદંડ અથવા આજીવન કેદ અથવા દસ વર્ષથી ઓછી ન હોય તેવી અવધિની હોય.જો અપીલ અદાલત આવા ગુનાઓના દોષિતને મુક્ત કરવા પર વિચાર કરવા ઈચ્છુક હોય, તો સરકારી વકીલને આવી મુક્તિ સામે લેખિતમાં કારણ દર્શાવવાની તક આપવી પડશે.આ આવા ગુનાઓની ગંભીરતા અને સાવચેતીનો પણ સંકેત છે, જે કોર્ટે દોષિત ઠેરવવા પર રોક લગાવવાનો આદેશ પસાર કરતી વખતે હોવો જોઈએ.નૈતિક અધઃપતનને લગતા ગુનાઓનો પણ આવો જ કિસ્સો છે.જો દોષિત એવા ગુનાઓમાં સામેલ હોય જે આટલા અપમાનજનક હોય અને સજાના સસ્પેન્શનની બહાર હોય, જો દોષિત ઠેરવવા પર પણ રોક મૂકવામાં આવે, તો તેની અખંડિતતા સંસ્થા પર લોકોની ધારણા પર ગંભીર અસર પડશે.આવા આદેશો ચોક્કસપણે ન્યાયતંત્રમાં લોકોના વિશ્વાસને હચમચાવી દેશે.તેથી જ, વારંવાર ચેતવણી આપવામાં આવી છે કે અદાલતે ખાસ કરીને ઉપર ઉલ્લેખિત કેસોના પ્રકારોમાં દોષિત ઠેરવવામાં

ખૂબ જ સાવચેત રહેવું જોઈએ અને તે માત્ર ભરપાઈ ન કરી શકાય તેવી ઈજાના ખૂબ જ દુર્લભ અને અપવાદરૂપ કેસોમાં જ કરવામાં આવશે, જેના પરિણામે અન્યાય થાય છે.

૭. રવિકાંત એસ. પાટીલ વિરુદ્ધ સર્વભૌમા એસ. બગાલી [૧] માં, આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ચુકાદો આપ્યો છે કે દોષિત ઠેરવવાની સત્તા. "૧૬.૫.should નો ઉપયોગ ફક્ત અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ કરવામાં આવે છે જ્યાં દોષિત ઠેરવવામાં નિષ્ફળતા અન્યાય અને ઉલટાવી ન શકાય તેવા પરિણામો તરફ દોરી જશે".

૮. રવિકાંત એસ. પાટીલ કેસ (ઉપરોક્ત) પછી, નવજોત સિંહ સિદ્ધુ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય અને અન્ય [૨] કેસમાં, ફરરા-૬માં, આ અદાલતે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૬. તેથી, કાનૂની સ્થિતિ સ્પષ્ટ છે કે અપીલ અદાલત દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સ્થગિત અથવા સ્થગિત કરી શકે છે.પરંતુ દોષિત ઠેરવવા પર સ્ટે માંગતી વ્યક્તિએ અપીલ કોર્ટનું ધ્યાન ખાસ કરીને અપીલ કોર્ટનું ધ્યાન દોરવું જોઈએ કે જો દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે તો શું પરિણામ આવી શકે છે.જ્યાં સુધી અદાલતનું ધ્યાન દોષિત ઠેરવવાના કારણે

આવતા ચોક્કસ પરિણામો તરફ દોરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી વ્યક્તિ દોષિત ઠેરવવાના સ્ટેનો આદેશ મેળવી શકતી નથી.વધુમાં, કેસની વિશેષ હકીકતોના આધારે દુર્લભ કિસ્સાઓમાં દોષિત ઠેરવવા પર રોક લગાવી શકાય છે.”

૯. મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં સી. બી. આઈ., ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી શાખા, મુંબઈ વિરુદ્ધ બાલકૃષ્ણ દત્તાત્રેય કુંભાર [૩] દ્વારા, ઉપર ટાંકવામાં આવેલા બે નિર્ણયોનો પણ ઉલ્લેખ કરીને, ફરિયાદ-૧૫માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે: “૧૫. ...અપવાદરૂપ કેસમાં અપીલ અદાલત, સજાની સાથે દોષિત ઠેરવવાને સ્થગિત કરી શકે છે, પરંતુ આવી શક્તિનો ઉપયોગ ખૂબ જ સાવચેતી અને સાવધાની સાથે થવો જોઈએ, જેના હેતુ માટે, જો ઉપરોક્ત દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે તો અરજદારે તેના પર જે અનિષ્ટ થવાની સંભાવના છે તેના સંદર્ભમાં અદાલતને સંતોષવી જોઈએ.અદાલતે અરજદાર દ્વારા વિનંતી કરવામાં આવેલી તમામ હકીકતોને વિવેકપૂર્ણ રીતે ધ્યાનમાં લેવી પડશે અને તપાસ કરવી પડશે કે શું આ કેસમાં સામેલ હકીકતો અને સંજોગો એવા છે કે જે તેના દ્વારા આ પ્રકારની કાર્યવાહીની બાંધધરી આપે છે.વધુમાં, અદાલતે આવી રાહત આપવા માટેના તેના કારણો લેખિતમાં નોંધવા જોઈએ.દોષિત ઠેરવવાના આદેશ પર રોક

લગાવવાની રાહત માત્ર એ આધાર પર આપી શકાતી નથી કે જો આવું ન કરવામાં આવે તો કર્મચારી તેની નોકરી ગુમાવી શકે છે.”

૧૦. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિરુદ્ધ ગજાનન અને અન્ય [૪], અને ભારત સરકાર વિરુદ્ધ અતર સિંહ અને અન્ય [૫], ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ હેઠળના કેસોમાં, આ અદાલતને નોકરી ગુમાવવાની ચોક્કસ પરિસ્થિતિ સાથે વ્યવહાર કરવો પડ્યો હતો અને એવું માનવામાં આવ્યું છે કે તે દોષિત ઠેરવવા માટેના અપવાદરૂપ કેસોમાંથી એક નથી.”

૧૧. ઉપર જણાવેલા સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં, એવી દલીલ કે જો દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે તો અપીલકર્તા તેની આજીવિકાના સ્ત્રોતથી વંચિત રહેશે તેની પ્રશંસા કરી શકાતી નથી.અપીલકર્તા માટે, તે આજીવિકાના અભાવની બાબત છે પરંતુ તેને અન્ય વ્યક્તિના જીવનના અભાવ માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે.જ્યાં સુધી તેને અપીલમાં નિર્દોષ જાહેર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ડાઘ રહે છે.ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તાની પૃષ્ઠભૂમિ, ગુનાની પ્રકૃતિ, જે રીતે તે કરવામાં આવ્યો હતો, વગેરેની વિગતવાર ચર્ચા કરી છે અને યોગ્ય રીતે જણાવ્યું છે કે દોષિત ઠેરવવા માટે તે ખૂબ જ દુર્લભ અને અપવાદરૂપ કેસ નથી.”

૧૬.૨ ગૌરી શંકર ઝા (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, સંહિતાની કલમ ૧૬૭

(૨) અને કલમ ૩૪૪ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે કારણો સોંપવા અંગે ચર્ચા થઈ હતી.બંને જોગવાઈઓ વિગતવાર તૈયાર કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૧૬૭ એ તબક્કે કામ કરે છે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિની ધરપકડ કરવામાં આવે છે અને તપાસ શરૂ થઈ ગઈ છે અથવા હજુ શરૂ થવાની બાકી છે, અને તે ૨૪ કલાકની અંદર પૂર્ણ કરી શકાતી નથી.

૧૬.૩ બીજી બાજુ કલમ ૩૪૪ દર્શાવે છે કે તપાસ પહેલેથી જ શરૂ થઈ ગઈ છે અને પૂરતા પુરાવા પ્રાપ્ત થયા છે જે શંકા ઉભી કરે છે કે આરોપી વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો હોઈ શકે છે અને પોલીસને તે કરવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટે વધુ પુરાવા મેળવી શકાય છે, જે માટે જેલ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ જરૂરી છે.હકીકત એ છે કે સંહિતાની કલમ ૩૪૪ પૂછપરછ અને સુનાવણી સાથે સંકળાયેલા પ્રકરણમાં આવે છે તેનો અર્થ એ નથી કે તે એવા કેસોને લાગુ પડતી નથી જેમાં તપાસ અને પુરાવા એકત્ર કરવાની પ્રક્રિયા હજુ પણ ચાલી રહી છે.તેથી, સંહિતાની કલમ ૧૬૭ લાગુ કરવાના તબક્કે અલગથી કારણો ન આપવાનું કામ ન કરી શકે, જ્યારે કે કલમ ૩૪૪ ના

તબક્કે, તે સ્વતંત્રતા સ્વીકાર્ય છે કારણ કે અદાલત પાસે પૂરતી સામગ્રી ઉપલબ્ધ છે.

૧૭. હરિયાણા ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશન અને અન્ય (ઉપરોક્ત) કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ચુકાદાના શબ્દોનું કાયદાની જેમ અર્થઘટન ન કરવું જોઈએ અને જે નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવે છે તેની હકીકતની પરિસ્થિતિ સાથે વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ કેવી રીતે બંધબેસે છે તેની ચર્ચા કર્યા વિના અદાલતે નિર્ણયો પર આધાર રાખવો જોઈએ નહીં.સંબંધિત ફકરાઓ અહીં પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:—

“૧૮.અદાલતોએ નિર્ણયની હકીકતની પરિસ્થિતિ સાથે વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ કેવી રીતે બંધબેસે છે તેની ચર્ચા કર્યા વિના નિર્ણયો પર આધાર રાખવો જોઈએ નહીં.અદાલતોના અવલોકનોને ચુકિલડના સિદ્ધાંતો તરીકે કે કાયદાની જોગવાઈઓ તરીકે ન જોવું જોઈએ.આ અવલોકનો જે સંદર્ભમાં દેખાય છે તે સંદર્ભમાં વાંચવા જોઈએ.અદાલતોના ચુકાદાઓને કાયદા તરીકે ન સમજવા જોઈએ.કાયદાના શબ્દો, શબ્દસમૂહો અને જોગવાઈઓનું અર્થઘટન કરવા માટે, ન્યાયાધીશો માટે લાંબી ચર્ચાઓ શરૂ કરવી જરૂરી બની શકે છે પરંતુ ચર્ચા સમજાવવા માટે હોય છે, વ્યાખ્યાયિત કરવા માટે નહીં.ન્યાયાધીશો મૂર્તિનું અર્થઘટન કરે

છે, તેઓ ચુકાદાઓનું અર્થઘટન કરતા નથી.તેઓ કાયદાના શબ્દોનું અર્થઘટન કરે છે, તેમના શબ્દોનું અર્થઘટન કાયદા તરીકે ન કરવું જોઈએ.લંડન ગ્રેવિંગ ડોક કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ હોર્ટન (પી. ૭૬૧ ખાતે ૧૯૫૧ એસી ૭૩૭) માં, લોર્ડ મેક ડમોટે અપલોકન કર્યું:

"અલબત્ત, આ મામલાનું સમાધાન માત્ર જસ્ટિસ વિલ્સની ઇપ્સિસીમા વર્ટરને સંસદના કાયદાનો ભાગ માનીને અને તેના માટે યોગ્ય અર્થઘટનના નિયમો લાગુ કરીને ન થઈ શકે.આ તે સૌથી પ્રતિષ્ઠિત ન્યાયાધીશ દ્વારા ખરેખર ઉપયોગમાં લેવાતી ભાષાને આપવામાં આવતા મોટા વજનથી દૂર કરવા માટે નથી.

૧૮. હોમ ઓફિસ વિરુદ્ધ ડોર્સેટ ચાટ કંપની (૧૯૭૦ (૨) ઓલ ઇ. આર. ૨૯૫) માં લોર્ડ રીડે કહ્યું હતું કે, "લોર્ડ એટકિનના પ્રવચન ને કાયદાકીય વ્યાખ્યા તરીકે ન ગણવી જોઈએ.તેને નવા સંજોગોમાં લાયકાતની જરૂર પડશે.ન્યાયમૂર્તિ મેગારીએ (૧૯૭૧) ૧ ડબલ્યુએલઆર ૧૦૬૨ માં અપલોકન કર્યું:"કોઈએ, અલબત્ત, રસેલ એલ. જે. ના અનામત ચુકાદાને પણ સંસદના કાયદાની જેમ અર્થઘટન ન કરવું જોઈએ.અને, હેરિંગ્ટન વિરુદ્ધ બ્રિટિશ રેલવે બોર્ડમાં, (૧૯૭૨) ૨ ડબલ્યુએલઆર ૫૩૭ લોર્ડ મોરિસે કહ્યું:"ભાષણ અથવા ચુકાદાના શબ્દોને કાયદાકીય કાયદામાં

શબ્દોની જેમ વર્તવામાં હંમેશા જોખમ રહે છે, અને તે યાદ રાખવું જોઈએ કે કોઈ ચોક્કસ કેસની હકીકતોના સેટિંગમાં ન્યાયિક નિવેદનો કરવામાં આવે છે.

૧૯. રોશન લાલ સૈની (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, જ્યાં મુદ્દો સસ્પેન્શનના સ્વીકાર્ય આધારોના સંદર્ભમાં હતો ત્યાં દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શનનો પ્રશ્ન હતો અને સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ભ્રષ્ટાચાર માટે દોષિત જાહેર સેવક અન્યથા તેની નોકરી ગુમાવશે તે આધાર એ સ્વીકાર્ય આધાર નથી જ્યાં કારણોની નોંધને ફરજિયાત જરૂરિયાત માનવામાં આવી છે.

૨૦. પ્રતિવાદી તરફથી, તેણે મોઉ (સુપ્રા) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખવાની માંગ કરી છે, જ્યાં સંહિતાની કલમ ૩૮૮ હેઠળ રિમાન્ડનો આદેશ જ્યારે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે પ્રશ્ન પોલીસ પાસેથી રિમાન્ડ અહેવાલના અવલોકન પછીના કારણોની નોંધણી અને શું તે સંહિતાની કલમ ૩૪૪ ની જોગવાઈઓને સંતોષે છે કે કેમ તે અંગે હતો, કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો અને અવલોકન કર્યું કે રિમાન્ડનો આવો આદેશ પસાર કરવો એ પુરાવાના જટિલ સ્વરૂપને સમજાવતા વિગતવાર પોલીસ અહેવાલ પર આધારિત હશે, પછી તે કારણોનો આધાર બનશે અને તેમનું

અવલોકન આદેશ પસાર કરવાના કારણો સમાન હશે. .સંબંધિત ફકરા નીચે મુજબ છે:—

“૧૮. આગળનો વાંધો એ હતો કે વિવિધ રિમાન્ડ આદેશો પસાર કરવામાં સંહિતાની કલમ ૩૪૪ ની ફરજિયાત જોગવાઈઓ, જે હેઠળ માત્ર તે જ આદેશો પસાર કરી શકાય છે, તેનું પાલન એ અર્થમાં કરવામાં આવ્યું ન હતું કે ઉપરોક્ત આદેશો પસાર કરતી વખતે મેજિસ્ટ્રેટ તેના કારણો નોંધ્યા ન હતા.જો કે, એ યાદ રાખવું જોઈએ કે જ્યાં સુધી કોહિમાના જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા પસાર કરાયેલા રિમાન્ડ આદેશોની વાત છે, નાગાલેન્ડમાં સંહિતા અમલમાં ન હોવાથી, કલમ ૩૪૪ની જોગવાઈઓને કડક રીતે લાગુ કરવાનો પ્રશ્ન ઊભો થઈ શકતો નથી.૧૯ જાન્યુઆરી, ૧૯૭૦ના રોજ હાઈકોર્ટ દ્વારા વચગાળાનો આદેશ પસાર થયા પછી પણ અને તે આદેશના અનુસરણમાં કેસનો રેકૉર્ડ નૌગોંગને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, સંહિતાની જોગવાઈઓને કડક રીતે લાગુ કરવી પડશે કે કેમ તે કંઈક અંશે શંકાસ્પદ છે.ઉપરોક્ત મુજબ, સંહિતાની કલમ ૫૨૬ હેઠળ રાજ્યની અરજીનો હજુ સુધી નિકાલ કરવામાં આવ્યો નથી અને તેથી, હજુ સુધી કોહિમાની અદાલતમાંથી કેસને નૌગોંગની અદાલતમાં સ્થાનાંતરિત કરવાનો કોઈ અંતિમ આદેશ નથી.વચગાળાના આદેશમાં માત્ર "કોહિમા પોલીસ સ્ટેશન કેસ નંબર ૧૧ (૧૨)/૬૯" ના રેકૉર્ડ્સને

માત્ર અરજદારના સંદર્ભમાં જરૂરી આદેશો પસાર કરવાના હેતુથી જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, નૌગોંગને મોકલવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. કેસને સ્થાનાંતરિત કરવા માટે હજુ સુધી કોઈ અંતિમ આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો નથી, તેમ છતાં આ કેસ કોહિમા કેસ તરીકે ચાલુ રહેશે તેવું જણાય છે, માત્ર જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટને સત્તા આપવામાં આવી છે, નૌગોંગને તે દરમિયાન અરજદારના સંદર્ભમાં જરૂરી આદેશો પસાર કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. હકીકતમાં વચગાળાના આદેશો જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, નૌગોંગને કેસ ચલાવવા માટે અધિકૃત કર્યા ન હતા.

૧૮. જો કે, ધારો કે કલમ ૩૪૪ નો રેકૉર્ડ નૌગોંગને મોકલવામાં આવ્યો હતો અને અરજદારને એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ, નૌગોંગ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, તો ઓર્ડર-શીટ દર્શાવે છે કે મેજિસ્ટ્રેટ પાસે તેની સમક્ષ સંબંધિત પોલીસ અધિકારીનો રિમાન્ડ રિપોર્ટ હતો. મેજિસ્ટ્રેટનું સોગંદનામું દર્શાવે છે કે જ્યારે પણ અરજદાર રિમાન્ડનો આદેશ પસાર કરે છે ત્યારે તેને તેની સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવે છે. રિમાન્ડ અહેવાલમાં દેખીતી રીતે એ આધાર પર રિમાન્ડ માટેની વિનંતી હશે કે કેસની તપાસ અને પુરાવાઓનો સંગ્રહ હજુ સુધી કદાચ કેસના પરિમાણો અને પુરાવાની જટિલ પ્રકૃતિને કારણે પૂર્ણ થયો નથી. આ સ્પષ્ટ રીતે રિમાન્ડના આદેશના કારણો હશે. તેથી, જ્યારે ઓર્ડર-શીટમાં મેજિસ્ટ્રેટે રિમાન્ડ માટે

પોલીસ અહેવાલનો અભ્યાસ કર્યો હોવાની વાત કરવામાં આવે છે, ત્યારે અહેવાલમાં દર્શાવેલ કારણો અને સંજોગો રિમાન્ડના આદેશો પસાર કરવાના કારણો હશે.તેથી, તે કહેવું મુશ્કેલ છે કે સંહિતાની કલમ ૩૪૪ લાગુ પડે છે એમ ધારીને તેનું ઉદ્ધંધન કરવામાં આવ્યું હતું.”

૨૧. રંગનાથ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, વૈધાનિક અપીલના નિકાલના કેસમાં જ્યાં કારણો જણાવવામાં નિષ્ફળતા હતી, ત્યાં સર્વોચ્ચ અદાલતે વહીવટી કાયદા હેઠળ ચુકાદો આપ્યો હતો કે જ્યારે કોઈ નિર્ધારણ અથવા નિર્ણય ન હોય ત્યારે કારણો જણાવવામાં નિષ્ફળતા મહત્વપૂર્ણ નથી.નિર્ણય કાયદાના મુદ્દા પર આધારિત હતો.અદાલતે નોંધ્યું હતું કે તમામ કેસોમાં એવું કહેવું શક્ય નથી કે બિન-ભાષી આદેશ ખરાબ અથવા અમાન્ય છે અને માત્ર તે જ કારણસર, પરંતુ જ્યારે કોઈ આદેશને ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ અથવા ૨૨૭ હેઠળ પડકારવામાં આવે ત્યારે અદાલતો આગ્રહ રાખે છે કે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી પ્રકારની અપીલને તેના સમર્થનમાં કેટલાક કારણો આપતા મૌખિક આદેશ દ્વારા નિકાલ થવી જોઈએ અને થવી જોઈએ, પરંતુ, તથ્યો અને તે કેસના સંજોગોમાં, ઉચ્ચ અદાલત કારણો આપવા માટે સહમત ન હતી, અને સર્વોચ્ચ અદાલતના અભિપ્રાયમાં, આદેશને યોગ્ય રીતે રદ કર્યો ન હતો. રાજ્ય સરકાર દ્વારા અને અપીલકર્તાની અપીલને માત્ર તે જ કારણસર પરત મોકલી હતી, કારણ કે

તેમાં તથ્યોના નિર્ધારણ અથવા ચુકાદાનો સમાવેશ થતો ન હતો.કેસનો નિર્ણય કાયદાના મુદ્દાઓ પર આધારિત હતો.સંબંધિત ફરો નીચે મુજબ છે:—

“૭. રાજ્ય સરકાર માટે અપીલકર્તાની અપીલનો નિકાલ કરતા પહેલા તેની અથવા તેના અધિકૃત પ્રતિનિધિની વ્યક્તિગત સુનાવણી કરવાની જરૂર નહોતી.જેમ કે આ અદાલત દ્વારા વારંવાર નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે કે રાજ્ય સરકારે અપીલકર્તાની કાયદાકીય અપીલનો નિકાલ કરવો જોઈતો હતો, જે ઇનામ્સ નાબૂદી અધિનિયમની કલમ ૨૨ (૨) હેઠળ બોલવાના આદેશ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી.તમામ કેસોમાં એવું કહેવું શક્ય ન પણ હોઈ શકે કે માત્ર તે જ કારણોસર બિન-ભાષી આદેશ ખરાબ અથવા અમાન્ય છે, પરંતુ જ્યારે કોઈ આદેશને ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ અથવા ૨૨૭ હેઠળ પડકારવામાં આવે ત્યારે અદાલતો આગ્રહ કરે છે કે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી પ્રકારની અપીલ તેના સમર્થનમાં કેટલાક કારણો આપતા મૌખિક આદેશ દ્વારા નિકાલ થવી જોઈએ અને થવી જોઈએ.પરંતુ આ કેસની હકીકતો અને અમારા સંજોગોમાં ઉચ્ચ અદાલતે રાજ્ય સરકારના આદેશને રદ કરવા અને અપીલકર્તાની અપીલને માત્ર તે જ કારણસર તેમને પરત મોકલવા માટે સમજાવ્યું ન હતું અને અમારા મતે યોગ્ય લાગ્યું ન હતું.હકીકતોના કોઈ

નિર્ધારણ અથવા ચુકાદામાં સામેલ ન હતા.કેસનો નિર્ણય કાયદાના મુદ્દાઓ પર આધારિત હતો.ઉચ્ચ અદાલતે એ પ્રશ્નની તપાસ કરી ન હતી કે શું પ્રતિવાદી નંબર ૧ અપીલકર્તાનો ભાડૂત ન હોઈ શકે કારણ કે ઈનામને વતન ઈનામ માનવામાં આવ્યું હતું અને પરિણામે અપીલકર્તાના જણાવ્યા અનુસાર તે એક સેવા ઈનામ હતું.વર્તમાન કાર્યવાહીમાં ઉચ્ચ અદાલતે ધ્યાન દોર્યું હતું કે પ્રતિવાદી નંબર ૧ સ્વીકાર્ય રીતે અપીલકર્તાનો ભાડૂત હતો.ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૪૪ હેઠળ માત્ર નોટિસની સેવાએ ટેનન્સીને સમાપ્ત કરી નહોતી.ભાડાપટ્ટા અધિનિયમ હેઠળ જમીન ફરી શરૂ કરવાની કાર્યવાહી આખરે અપીલકર્તા સામે આ આધાર પર સમાપ્ત થઈ ગઈ કે પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને હવે બેદખલ કરી શકાતો નથી કારણ કે તેણે ઈનામ્સ અધિનિયમ નાબૂદી હેઠળ કબજો કરનારનો અધિકાર મેળવ્યો હતો.

૨૨. શશી જેના અને અન્ય (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે સંહિતાની કલમ ૨૦૨ હેઠળ તપાસના અવકાશની તપાસ કરીને એવું માન્યું હતું કે તે ખૂબ જ મર્યાદિત છે અને તે એ શોધવા માટે છે કે આરોપી સામે કાર્યવાહી કરવા માટે પૂરતા આધારો છે કે કેમ, જેને તેમાં ભાગ લેવાનો કોઈ અધિકાર નથી, ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા તપાસ કરાયેલા કોઈપણ સાક્ષીની ઉલટતપાસ કરવાનો અધિકાર ઘણો ઓછો છે, પરંતુ તે શું ચાલી રહ્યું છે તેની જાણ

કરવાના દષ્ટિકોણથી જ હાજર રહી શકે છે. જેમ કે સંહિતાની કલમ ૨૦૨ હેઠળ તપાસ દરમિયાન આરોપીને ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીની ઉલટ તપાસ કરવાનો કોઈ ઓછો અધિકાર નથી, તપાસ દરમિયાન નોંધાયેલ આવા સાક્ષીનું નિવેદન પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૩ હેઠળ પુરાવામાં સ્વીકાર્ય નથી અને પરિણામે, તે જ આરોપીની સજાનો આધાર ન બની શકે. સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ, તે હત્યાનો કેસ હતો અને ફરિયાદી પક્ષ આરોપી વ્યક્તિઓ સામેના તે સંજોગો સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો હતો, જે સર્વોચ્ચ અદાલત અનુસાર, તેમની વિરુદ્ધ એકમાત્ર સંજોગો હોવાને કારણે, તેમની દોષિત ઠેરવવાનો આધાર બની શક્યો ન હતો કારણ કે તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવાના કિસ્સામાં ગુનામાં આરોપી વ્યક્તિઓની સંડોવણી દર્શાવતી સાંકળ પરિસ્થિતિઓ હોવી જોઈએ અને સાંકળ પૂર્ણ થવી જોઈએ.

૨૨.૧ તાત્કાલિક કેસમાં, ગામના ત્રણ વ્યક્તિઓ દ્વારા ભૂસ્તરશાસ્ત્રી (પ્રથમ માહિતી આપનાર) ને આપવામાં આવેલી આધાર અરજી પ્રથમ માહિતી આપનારની જુબાનીમાં સ્વીકારવામાં આવી હોવાથી, આ અદાલત સમક્ષ વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે આવી અરજીની સ્વીકાર્યતા અને આ વ્યક્તિઓના નિવેદનો તપાસ દરમિયાન નોંધવામાં આવે તો પણ તેમને સ્વીકાર્ય પુરાવા ન બનાવવા જોઈએ

અને આવા અસ્વીકાર્ય પુરાવાના આધારે કોઈ પણ દોષિત ઠેરવવા એ સુનાવણીને દૂષિત કરવા સમાન હશે.

૨૩. રામ નારંગ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, અપીલ અદાલત સમક્ષ ગેરલાયકાત તરીકે નૈતિક અધઃપતનને સંડોવતા ગુના માટે મેનેજિંગ ડિરેક્ટરને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા, દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સ્થગિત કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તાને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૧૪ સાથે વાંચીને કલમ ૧૨૦-બી અને ૪૨૦ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને પ્રથમ ગણતરી પર ૩ મહિનાની સખત કેદ અને બીજી ગણતરી પર ૨.૫ વર્ષ આરઆઈ અને ૫૦૦૦ રૂપિયાનો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો હતો. અપીલ પર, દિલ્લી હાઈકોર્ટે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૧) હેઠળ વચગાળાના આદેશ દ્વારા અપીલકર્તાને જામીન પર મુક્ત કર્યો હતો અને અપીલ સ્વીકારતી વખતે વિવાદિત આદેશની કામગીરી પર રોક લગાવવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. ત્યારબાદ અપીલકર્તાની ૧૯૮૮માં કંપનીના ડિરેક્ટર અને ૧૯૯૦માં મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. કંપની કેસમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા અપીલકર્તાની નિમણૂકની માન્યતાને પડકારવામાં આવી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે આ નિમણૂકને કલમ ૨૬૭નું ઉલ્લંઘન ગણાવીને રદબાતલ ઠેરવી હતી. દોષિત ઠેરવવા સામેની અપીલ સ્વીકારવાથી, દોષિત ઠેરવવાથી થતી ગેરલાયકાત દૂર થઈ ન હતી. જો કે,

અપીલ હાઈકોર્ટમાં યોગ્ય કેસમાં દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શનની જરૂરિયાત અંગે સંતુષ્ટ થવા પર, દોષિત ઠેરવવાના આદેશ પર વચગાળાનો સ્ટે આપી શકે છે, પરંતુ અપીલકર્તાએ તેને દોષિત ઠેરવવાના કિસ્સામાં કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ હેઠળ પરિણામી ગેરલાયકાત વિશે હાઈકોર્ટને વાજબી રીતે જાણ કરવી જોઈએ જેથી કોર્ટ સ્ટેના વચગાળાના આદેશના મુદ્દા પર નિર્ણય લેતા પહેલા તે મુદ્દા પર પોતાનો વિચાર લાગુ કરી શકે.તેની દોષિત ઠેરવવા પર સસ્પેન્શન દ્વારા હાઈકોર્ટમાં કોઈ છુપાવાની અરજી કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.

૨૩.૧ સંબંધિત ફકરાઓ નીચે પ્રમાણે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:—

“૧૧.તે આપણને આગામી પ્રશ્ન પર લાવે છે, એટલે કે, શું દિલ્હી હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા વચગાળાના આદેશની અસર કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ની કામગીરી પર રોક લગાવવાની છે?એ સાચું છે કે, અમારી સમક્ષ અપીલકર્તાએ, દોષિત ઠેરવવા અને સજા પર, દિલ્હી હાઈકોર્ટમાં સંહિતાની કલમ ૩૭૪ (૨) હેઠળ અપીલ કરી હતી.ઉપરોક્ત હાઈકોર્ટના વિદ્વાન ન્યાયાધીશે અપીલ સ્વીકારતી વખતે નીચેની અસર

માટે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૧) હેઠળ એક હોવાનો હેતુ ધરાવતો વચગાળાનો આદેશ પસાર કર્યો હતો:

"ટ્રાયલ જજના સંતોષ માટે ૧૦૦૦૦ રૂપિયાની રકમના વ્યક્તિગત બોન્ડ અને તેટલી જ રકમના જામીન પર આરોપીને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે.વિવાદિત આદેશની કામગીરી પર રોક રહેશે ".

સંહિતાની કલમ ૩૮૯ "અપીલ પેલિંગ સજા સસ્પેન્શન, જામીન પર અપીલકર્તા મુક્ત" હકદાર છે.પેટા-કલમ (૧) પછી એવી જોગવાઈ કરે છે કે દોષિત વ્યક્તિની કોઈપણ અપીલ બાકી રહે ત્યાં સુધી અપીલ અદાલત, તેના દ્વારા લેખિતમાં નોંધાયેલા કારણો માટે, આદેશ આપી શકે છે કે સજા અથવા આદેશનો અમલ સ્થગિત કરવામાં આવે અને જો તે કેદમાં હોય, તો તેને જામીન પર અથવા તેના પોતાના બોન્ડ પર મુક્ત કરવામાં આવે.સંહિતાની કલમ ૩૮૯ ની પેટા-કલમ (૧) ના સાદા વાંચન પર તે સ્પષ્ટ થાય છે કે દોષિત વ્યક્તિની અપીલ બાકી છે, અપીલ કોર્ટ આદેશ આપી શકે છે કે સજા અથવા આદેશનો અમલ સસ્પેન્ડ કરવામાં આવે.

૧૨. પ્રકરણ XVIII સત્ર અદાલત સમક્ષની સુનાવણી સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૨૨૫ થી ૨૨૭, ચાર્જની રચના પહેલાંના તબક્કા સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૨૨૮ આરોપી વ્યક્તિ સામે આરોપ ઘડવાની જોગવાઈ કરે છે.જો આરોપ નક્કી થયા પછી આરોપી દોષિત ઠરે છે, તો કલમ ૨૨૯ એ જોગવાઈ કરે છે કે ન્યાયાધીશ અરજી રેકૉર્ડ કરશે અને તેના વિવેકબુદ્ધિથી તેને દોષી ઠેરવી શકે છે.જો કે, જો તે દોષિત ઠેરવવાની અરજી દાખલ કરતો નથી, તો કલમ ૨૩૦ અને ૨૧૧ કાર્યવાહીના પુરાવાના નેતૃત્વ માટે પ્રદાન કરે છે.જો, ફરિયાદી પક્ષના પુરાવા અને આરોપીની તપાસ પૂર્ણ થયા પછી, ન્યાયાધીશ માને છે કે આરોપીએ જે ગુના સાથે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે તે અપરાધ કર્યો હોવાના કોઈ પુરાવા નથી, તો ન્યાયાધીશ નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ નોંધશે.જો ન્યાયાધીશ કલમ ૨૩૨ હેઠળ નિર્દોષ જાહેર ન કરે, તો આરોપીએ કલમ ૨૩૩ હેઠળ જરૂરી હોય તે પ્રમાણે તેનો બચાવ કરવા માટે બોલાવવા પડશે.બચાવમાં પુરાવા પૂર્ણ થયા પછી અને કલમ ૨૩૫ દ્વારા જરૂરી દલીલો સાંભળ્યા પછી, કલમ ૨૩૫ માં ન્યાયાધીશને આ કેસમાં ચુકાદો આપવાની જરૂર છે.જો આરોપી દોષિત ઠરે છે, તો કલમ ૨૩૫ ની પેટા-કલમ (૨) માં જરૂરી છે કે ન્યાયાધીશ, જ્યાં સુધી તે કલમ ૩૬૦ ની જોગવાઈઓ અનુસાર આગળ ન વધે ત્યાં સુધી, સજાના પ્રશ્ન પર આરોપીની સુનાવણી કરશે અને પછી તેને કાયદા અનુસાર સજા આપશે.આમ જોવામાં આવશે કે સંહિતા હેઠળ

દોષિત ઠેરવ્યા પછી, કલમ ૨૩૫ (૨) અન્ય બાબતોની સાથે જોગવાઈ કરે છે કે ન્યાયાધીશ સજાના પ્રશ્ન પર આરોપીની વાત સાંભળશે અને પછી તેને કાયદા અનુસાર સજા આપશે.તેથી, દોષિત વ્યક્તિને સજા આપવામાં આવે તે પછી જ સુનાવણીનો અંત આવે છે.

૫૨૪

૧૩. પ્રકરણ XXVII ચુકાદા સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૩૫૪ ચુકાદાની દલીલો નક્કી કરે છે.તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે કલમ ૩૫૩માં ઉલ્લેખિત દરેક ચુકાદામાં, અન્ય બાબતોની સાથે, તે ગુનો (જો કોઈ હોય તો) અને ભારતીય દંડ સંહિતા અથવા અન્ય કાયદાની કલમ કે જેના હેઠળ આરોપી દોષિત છે અને તેને કઈ સજા આપવામાં આવે છે તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવશે.આમ જ્યાં સુધી આરોપી વ્યક્તિને જે સજા ફટકારવામાં આવે છે તે સજા તેમાં નક્કી કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ચુકાદો પૂર્ણ થતો નથી.કલમ ૩૫૬ અગાઉ દોષિત ઠેરવવામાં આવેલા ગુનેગારના સરનામાને સૂચિત કરવા માટે આદેશ આપવાનો ઉલ્લેખ કરે છે.કલમ ૩૫૭ વળતરની ચુકવણી અંગેના આદેશનો ઉલ્લેખ કરે છે.કલમ ૩૫૮ બિન-સંજોગ કેસોમાં ખર્ચની ચુકવણી અંગેના આદેશની જોગવાઈ કરે છે અને કલમ ૩૬૦ સારા વર્તનની પ્રોબેશન પર મુક્તિનો સંદર્ભ આપે છે.આમ ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ પરથી જોવામાં આવશે કે અદાલતમાં દોષિત ઠેરવ્યા પછી,

સજાના પ્રશ્ન પર આરોપીની સુનાવણી થવી જોઈએ અને સજા સંભળાવવામાં આવે તે પછી જ ચુકાદો પૂર્ણ થાય છે અને તેની સામે સંહિતાની કલમ ૩૭૪ હેઠળ અપીલ કરી શકાય છે.

૧૪. કંપની અધિનિયમમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ તે કાયદા હેઠળ નિગમિત કંપનીઓની બાબતોના સંચાલન સાથે સુસંગત છે. નૈતિક અધઃપતન સાથે સંકળાયેલા ગુનાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવે તે જલદી જ કલમ ૨૬૭ ની કામગીરી અમલમાં આવશે. અગાઉ ઉલ્લેખિત કલમ ૨૬૭, ૨૭૪ અને ૨૮૩ એક સંહિતાની રચના કરે છે જેમાં નિર્દેશક, પ્રબંધ નિદેશક અને સંપૂર્ણ સમયના નિદેશકને દોષિત ઠેરવવાની સ્થિતિમાં અમુક ગેરલાયકાત સાથે મુલાકાત લેવામાં આવે છે. પહેલેથી જ ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ, કંપની અધિનિયમ પોતે જ ડિરેક્ટર અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટરના કિસ્સામાં જ્યારે ગેરલાયકાત લાગુ થાય છે ત્યારે સમય નક્કી કરવાની બાબતમાં તફાવત કરે છે. તે સંબંધની વિશ્વાસપાત્ર પ્રકૃતિને કારણે છે, નીડલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ઇન્ડિયા લિમિટેડ વિરુદ્ધ નીડલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (૧૯૮૧) ૩ એસસીઆર ૬૯૮.

૧૫. સંહિતાની જોગવાઈઓ હેઠળ, જેનો આપણે પહેલેથી જ ઉલ્લેખ કર્યો છે, સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ ફોજદારી સુનાવણીમાં બે તબક્કા હોય છે, દોષિત ઠેરવવાના રેકોર્ડિંગ સુધીનો તબક્કો અને દોષિત ઠેરવ્યા પછી સજા લાદવાનો તબક્કો.આ બંને તબક્કાઓને આવરી લીધા પછી ચુકાદો પૂર્ણ થાય છે.સંહિતાની કલમ ૩૭૪ (૨) હેઠળ સેશન્સ જજ અથવા વધારાના સેશન્સ જજ દ્વારા યોજાયેલી સુનાવણીમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી કોઈપણ વ્યક્તિ હાઈકોર્ટમાં અપીલ કરી શકે છે.જો અપીલ કોર્ટને અપીલને ધ્યાનમાં લેવા માટે પૂરતો આધાર ન મળે તો કલમ ૩૮૪ અપીલને સંક્ષિપ્તમાં રદ કરવાની જોગવાઈ કરે છે.જો, જોકે, અપીલ ટૂંકમાં નકારી કાઢવામાં ન આવે, તો કોર્ટે આવી અપીલની સુનાવણી કયા સમયે અને કયા સ્થળે કરવામાં આવશે તે અંગે નોટિસ જાહેર કરવી જોઈએ.કલમ ૩૮૯ (૧) અપીલીય અદાલતને આદેશ આપવાનો અધિકાર આપે છે કે અપીલની મુદત સુધી સજા અથવા આદેશનો અમલ સ્થગિત કરવામાં આવે.આ જોગવાઈ હેઠળ જે સસ્પેન્ડ કરી શકાય છે તે સજાનો અમલ અથવા આદેશનો અમલ છે.શું કલમ ૩૮૯ (૧) માં 'આદેશ' અપીલીય અદાલતને આદેશ આપવાની સત્તા આપે છે કે અપીલની મુદત સુધી સજા અથવા આદેશના અમલને સ્થગિત કરવામાં આવે.આ જોગવાઈ હેઠળ જે સસ્પેન્ડ કરી શકાય છે તે સજાનો અમલ અથવા આદેશનો અમલ છે.શું કલમ ૩૮૯ (૧) માં 'આદેશ' નો અર્થ કાયદાની કલમ ૩૫૭ અથવા

૩૬૦ હેઠળ દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ અથવા સમાન આદેશ છે?દેખીતી રીતે કલમ ૩૮૯ (૧) માં ઉલ્લેખિત આદેશ અમલમાં મૂકવા માટે સક્ષમ આદેશ હોવો જોઈએ.દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ પોતે જ સંહિતા હેઠળ પરપને અમલમાં મૂકવા માટે સક્ષમ નથી.તે સજાનો આદેશ અથવા વળતર આપવાનો અથવા દંડ લાદવાનો અથવા પ્રોબેશન પર મુક્તિનો આદેશ છે જે અમલમાં મૂકવા માટે સક્ષમ છે અને જે, જો સસ્પેન્ડ ન કરવામાં આવે તો, સત્તાવાળાઓ દ્વારા અમલમાં મૂકવાની જરૂર પડશે.દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ માત્ર અપીલ દાખલ કરવા પર અદૃશ્ય થતો નથી, તેથી આ રજૂઆત સ્વીકારવી મુશ્કેલ છે કે 'કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ ને માત્ર દોષિત ઠેરવવાના' અંતિમ 'આદેશને લાગુ કરવા માટે વાંચવી આવશ્યક છે.આવા અર્થઘટન એ જ હેતુ અને હેતુને હરાવી શકે છે જેના માટે તે ઘડવામાં આવ્યો હતો.તેથી, એવી દલીલ કરવી ખોટી છે કે દિલ્લી હાઈકોર્ટ દ્વારા અપીલના સ્વીકાર પર દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ અસ્તિત્વમાં નથી.જો એમ હોય તો શા માટે આદેશ પર સ્ટે અથવા સસ્પેન્શનની માંગ કરવી?

૧૬. અમુક પરિસ્થિતિઓમાં દોષિત ઠેરવવાનો ક્રમ અમલમાં મૂકી શકાય તેવો હોઈ શકે છે, તે અર્થમાં, તાત્કાલિક કેસની જેમ તેને ગેરલાયક ઠેરવી શકાય છે.આવા કિસ્સામાં સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૧) હેઠળ સત્તાનો

ઉપયોગ કરી શકાય છે.આવી પરિસ્થિતિઓમાં અપીલ કોર્ટનું ધ્યાન ખાસ કરીને તે પરિણામ તરફ દોરવું જોઈએ જે સંભવિત છે જેથી તે આ મુદ્દા પર પોતાનું મન લગાવી શકે કારણ કે કલમ ૩૮૯ (૧) હેઠળ તે 'તેના દ્વારા લેખિતમાં નોંધાયેલા કારણો માટે' તેના આદેશને ટેકો આપવાની જવાબદારી હેઠળ છે.જો કોર્ટનું ધ્યાન આ ચોક્કસ પરિણામ તરફ ન દોરવામાં આવે, જે દોષિત ઠેરવવામાં આવે તેવી શક્યતા છે, તો તે તેના માટે સંબંધિત કારણો કેવી રીતે નિર્ધારિત કરે તેવી અપેક્ષા રાખી શકાય? કોઈને પણ અદાલત સાથે છુપાવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી; તે ચોક્કસ હેતુને દબાવી શકતો નથી કે જેના માટે તે દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શનની માંગ કરે છે અને સ્ટેનો સામાન્ય આદેશ મેળવે છે અને પછી ગેરલાયકાત કામ કરવાનું બંધ કરી દે છે.તાત્કાલિક કિસ્સામાં જો આપણે એવી અરજી તરફ ધ્યાન આપીએ કે જેના દ્વારા વિવાદિત ચુકાદાના અમલ પર વચગાળાનો 'સ્ટે' સુરક્ષિત કરવામાં આવ્યો હતો, તો આપણને એવી અસર માટે એક પણ શબ્દ મળતો નથી કે જો દોષિત ઠેરવવાના અમલ પર રોક ન મૂકવામાં આવે તો કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭માં દર્શાવેલ પરિણામ અપીલકર્તા પર પડશે.ત્યારે એવું કેવી રીતે કહી શકાય કે દિલ્હી હાઈકોર્ટે 'સ્ટે' આપતા પહેલા આ ચોક્કસ પ્રશ્ન પર પોતાનું મન લગાવ્યું હતું?એટલા માટે વચગાળાનો સ્ટે આપતો હાઈકોર્ટનો આદેશ ઉપરોક્ત મુદ્દા સાથે સુસંગતતા ધરાવતું કોઈ કારણ આપતું

નથી.મામલાના આ પાસાનો ચોક્કસ સંદર્ભ ન આપીને, અપીલકર્તા કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ના અમલને રોકવા માટે દિલ્હી હાઈકોર્ટને કેવી રીતે સમજાવી શક્યા હોત?અને જો તેનું ધ્યાન દોરવામાં ન આવ્યું હોત તો કોર્ટ આ પ્રશ્ન પર પોતાનું મન કેવી રીતે લાગુ કરી શકી હોત?અમે અગાઉ કહ્યું તેમ વચગાળાના સ્ટેની માંગ કરતી અરજી આ મુદ્દા પર સંપૂર્ણપણે મૌન છે.તેથી જ અમને લાગે છે કે આ એક એવો કેસ છે જેમાં અપીલકર્તાએ દિલ્હી હાઈકોર્ટનું ધ્યાન દોર્યા વિના વચગાળાનો સ્ટે મેળવવાની કવાયતમાં સંડોવાયેલા હતા કે કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ હેઠળ ગેરલાયકાત ટાળવા માટે દોષિત ઠેરવવાની સ્ટે આવશ્યક છે. જો દોષિત ઠેરવવાના આદેશને ચાલુ રાખવા પર સંભવિત પરિણામો તરફ ધ્યાન દોરતી અદાલતને આવી ચોક્કસ વિનંતી કરવામાં આવી હોત, તો અદાલતે ચોક્કસ પ્રશ્ન પર પોતાનું મન લાગુ કર્યું હોત અને જો તેને લાગતું હોત કે દોષિત ઠેરવવાના આદેશની વચગાળાની સ્ટે આપવા માટે કેસ બનાવવામાં આવ્યો હતો, તો તેની સાથે જોડાયેલી શરતો સાથે અથવા વગર, તેણે તે અસર માટે આદેશ આપ્યો હોત.તેમાં કોઈ શંકા ન હોઈ શકે કે કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭નો ઉદ્દેશ સંપૂર્ણ છે અને તે સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે કંપનીનું સંચાલન ગંદા હાથમાં ન હોય.જેમ કે આપણે અગાઉ ધ્યાન દોર્યું છે કે કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર કંપની અને તેના શેરધારકો માટે વિશ્વાસપાત્ર પરફ હોદ્દો ધરાવે છે અને તેથી, જો કંપની

અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ની અરજીના પરિણામે ગેરલાયકાતની કામગીરી પર રોક લગાવવા માટે અપીલ કોર્ટ પાસેથી આદેશ માંગવામાં આવે તો વિવિધ વિચારણાઓ થશે. તેથી, હકીકતો પર પણ અપીલકર્તાએ દિલ્હી હાઈકોર્ટ પાસેથી ગેરલાયકાત પર રોક લગાવવા માટે કોઈ આદેશ માંગ્યો ન હતો, કારણ કે તેની દોષિત ઠેરવવાના કારણે કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ હેઠળ તેને ભોગવવાની સંભાવના હતી, તે અનુમાન કરી શકાતું નથી કે ઉચ્ચ અદાલતે આ મામલાના આ ચોક્કસ પાસા પર પોતાનું મન લાગુ કર્યું હતું અને તેથી વિવાદિત ચુકાદાના અમલ પર રોક લગાવી હતી.તે જ કારણ છે કે અમને હાઈકોર્ટના આદેશમાં કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ હેઠળ દોષિત ઠેરવવાના પરિણામ સાથે સંબંધિત એક પણ કારણ મળતું નથી. દિલ્હી હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલ વચગાળાનો સ્ટે, તેથી, તે સંદર્ભમાં વાંચવો જોઈએ અને કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ ની કામગીરીને રોકવા માટે વિસ્તૃત કરી શકાતો નથી.

૨૩.૨ સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ અપીલકર્તાએ કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ હેઠળ અયોગ્ય ઠેરવવા માટે દિલ્હી હાઈકોર્ટ પાસેથી કોઈ આદેશ માંગ્યો ન હતો. તેમની દોષિતતાને કારણે, એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે એવું અનુમાન કરી શકાતું નથી કે ઉચ્ચ અદાલતે આ

મામલાના ચોક્કસ પાસા પર પોતાનું મન લાગુ કર્યું ન હતું અને ત્યારબાદ તેણે તેમના ચુકાદાના અમલ પર સ્ટે આપ્યો હતો જે વિવાદિત હતો. આ કારણોસર, સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે તેને કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ હેઠળ દોષિત ઠેરવવાના પરિણામ સાથે ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો આદેશ સુસંગત લાગતો નથી. દિલ્લી હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા વચગાળાના સ્ટેને તે સંદર્ભમાં વાંચવાની જરૂર છે અને તે કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૮ની કામગીરી પર રોક લગાવી શકાતી નથી. સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે વિગતવાર આપેલા કારણો માટે, તેમનો અભિપ્રાય હતો કે અપીલકર્તા અદાલત સાથે છુપાઈને રમતમાં સામેલ હતો અને કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ હેઠળ ગેરલાયકાત ટાળવાના હેતુથી વચગાળાનો સ્ટે જરૂરી હોવાનું જાહેર કર્યું ન હતું, તેથી સર્વોચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું હતું કે અપીલમાં કોઈ તથ્ય નથી અને તેને બરતરફ કરવામાં આવી હતી.

૨૩.૩ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા આ અદાલત સમક્ષ નિર્દેશ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે દોષિત ઠેરવવા/સજા પર રોક લગાવવાની અરજીમાં, સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જણાવ્યા મુજબ, માત્ર વિગતો જ આપવામાં આવી ન હતી કે શા માટે માત્ર સજાને જ

નહીં પરંતુ દોષિત ઠેરવવાની સજાને પણ સ્થગિત કરવાની જરૂર હતી.અરજદારે દૂરગામી પરિણામની વિગતો પણ આપી હતી.

૨૪. રવિકાંત એસ. પાટીલ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, જ્યારે સંબંધિત વ્યક્તિની ગેરલાયકાતને પગલે ફોજદારી ગુના માટે ઉમેદવારની દોષિતતાની પૂછપરછ કરવામાં આવી રહી હતી, ત્યારે સર્વોચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે દોષિત ઠેરવવાનો સ્ટે કોર્ટ દ્વારા સંહિતાની કલમ ૩૮૯ હેઠળ આપી શકાય છે, પરંતુ, આવા સ્ટે માત્ર અપવાદરૂપ અને દુર્લભ સંજોગોમાં જ આપવામાં આવે છે જ્યાં સ્ટેની મંજૂરી ન આપવાથી અપરિવર્તનીય પરિણામો તરફ દોરી જશે.સ્ટે માંગતી વ્યક્તિએ અપીલ કોર્ટનું ધ્યાન ચોક્કસ પરિણામો તરફ દોરવું જોઈએ જે દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે તો ઊભી થઈ શકે છે, અન્યથા આવા સ્ટે આપી શકાતો નથી.કે. સી. સરીન કેસ (ઉપરોક્ત) માં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરતા કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે જ્યારે જાહેર સેવક સામે ભ્રષ્ટાચારના આરોપમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે, ત્યારે અપીલ અદાલતે અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સ્થગિત ન કરવો જોઈએ, ભલે જેલની સજા સ્થગિત કરવામાં આવે.

તર્ક:

૨૫. આ વિષય પરના કાયદા અને અહીં જે નિર્ણયોની ચર્ચા કરવામાં આવી છે તેમાંથી-સંહિતાની કલમ ૩૮૯ સજા સ્થગિત કરવાની જોગવાઈ કરે છે અને અપીલ અદાલત દ્વારા પણ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે, તે સંબંધિત અદાલતની વિવેકબુદ્ધિ છે કે તે દોષિત વ્યક્તિઓને મુક્ત કરવાનો આદેશ આપે, જ્યાં તેની મુદતની કેદની સજા ૩ વર્ષથી વધુ ન હોય અથવા જ્યાં ગુનો અથવા જ્યાં આવી વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હોય તે ગુનો જામીનપાત્ર હોય અને તે જામીન પર હોય.તે અપીલ કોર્ટ છે, જે દોષિત દ્વારા વિનંતી કરવામાં આવે તે સમયે કારણો આપવા માટે બંધાયેલી છે અને જો કોર્ટને સંતોષ થાય કે તે વ્યક્તિ અપીલ રજૂ કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે, સિવાય કે અપીલને નકારી કાઢવા માટે વિશેષ કારણો હોય, તો કોર્ટે અપીલ રજૂ કરવા માટે પૂરતો સમય આપવો જોઈએ.

૨૬. તે કહેવાની જરૂર નથી કે સજા સ્થગિત કરવાની તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે કોર્ટ દ્વારા કારણો આવશ્યક છે, દોષિત ઠેરવવાના સરસ્પેન્શનનો આદેશ આપતી વખતે ઘણું ઓછું, જે અપીલ કોર્ટની આવી સત્તાઓને માન્યતા આપતી વખતે માત્ર દુર્લભ અને અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ હોવું જોઈએ, એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે જો આવા સ્ટે ન આપવામાં આવે તો તે અન્યાય અને ઉલટાવી ન શકાય તેવા પરિણામોમાં પરિણમશે, તો માત્ર પૂછવા પર આવી કોઈ ક્વાયત કરી શકાતી

નથી.ફરીથી, દોષિત ઠેરવવાના સ્ટેનો અર્થ એ થશે કે દોષિત ઠેરવવાની સજા તેના સ્ટેના દિવસથી અમલમાં નથી આવતી, તેથી દોષિત ઠેરવતી વખતે કોર્ટ દ્વારા સમાજ પર તેની ગંભીર અસરને ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર રહેશે, ખાસ કરીને જ્યારે સામેલ ગુનો જાહેર નીતિ વિરુદ્ધ હોય અથવા જ્યારે ગુનો આવા પ્રકૃતિનો હોય, જેનો ફેલાવો સામાજિક સ્વાસ્થ્ય માટે વધુને વધુ હાનિકારક હોય, ત્યારે કોર્ટે દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શનને મંજૂર કરવામાં સાવચેત રહેવું જોઈએ.તેનાથી માત્ર ખોટો સંકેત જ નહીં જાય, પરંતુ સિસ્ટમમાં લોકોનો વિશ્વાસ પણ ઘટશે.

૨૬.૧ આ નિર્ણયોને સંહિતાની કલમ ૩૮૯ હેઠળ સ્પષ્ટ, સચોટ અને સમર્થન આપતા કારણો આપવાની જરૂરિયાત પણ જોવા મળે છે.અલબત્ત, કાયદાની કેટલીક અન્ય જોગવાઈઓ માટે અને વહીવટી કાયદા હેઠળ કેટલાક નિર્ણયો બિન-બોલતા આદેશોને માફ કરશે જ્યારે અરજીમાં વિગતો હોય અને તેનો અભ્યાસ ક્રમમાં પ્રતિબિંબિત થાય અથવા જ્યારે આ બાબતમાં ભાગ્યે જ કંઈ નક્કી કરવામાં આવે અને ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નો કાયદાના મુદ્દાઓ હોય.

૨૭. આ અદાલત એ હકીકતથી વાકેફ છે કે અપીલ મંચ સમક્ષ દોષિત ઠેરવવા અને સજા અને આદેશના ચુકાદાને પડકારવામાં આવ્યો છે અને ક્રિમિનલ

અપીલ નંબર ૪/૨૦૧૯ હોવાથી અપીલ વેરાવળ ખાતેના વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશ, ગિર સોમનાથ સમક્ષ પહેલેથી જ પેઢિંગ છે, આ અપીલની પેન્ડેન્સી દરમિયાન જ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, નિઃશંકપણે જ્યાં વિગતો પ્રદર્શન ૪ પર આપવામાં આવી છે જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે ૩૦ દિવસના સમયગાળા માટે જામીનની મંજૂરી આપી હતી અને સજાને પણ સસ્પેન્ડ કરી હતી.જો કે, જો દોષિત ઠેરવવા અને સજાના સમગ્ર ચુકાદા પર રોક ન લગાવવામાં આવે, તો તેમને વિધાનસભાના સભ્ય તરીકે ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવે તેવી શક્યતા છે.અરજદારનું એમ પણ કહેવું છે કે પ્રશ્નમાં રહેલા ગુનામાં તેની સંડોવણીનો કોઈ સીધો પુરાવો નથી અને તેમ છતાં નીચેની અદાલતે દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ આપ્યો છે.અપીલમાં સફળ થવાની યોગ્ય તક છે અને તેથી, જો કોર્ટ સજા અને દોષિત ઠેરવણી બંનેને સ્થગિત નહીં કરે તો ઉલટાવી ન શકાય તેવી પરિસ્થિતિ ઊભી થશે.જો પેટાચૂંટણી જાહેર કરવામાં આવે તો સરકારી ખજાનાને પણ ભારે ખર્ચ થવાની સંભાવના છે અને તેથી, જ્યારે ૨૦૧૪ની ચૂંટણીમાં તેમની સફળતા મોટા અંતર સાથે હતી, ત્યારે કોર્ટે દોષિત ઠેરવવાના નિર્ણયને સ્થગિત કરવાનો વિચાર કરવો જોઈએ.આ અરજી એ વિગતો સૂચવે છે કે જો દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શન પર રોક ન મૂકવામાં આવે તો કેવી રીતે અપરિવર્તનીય પરિસ્થિતિ સર્જશે અને તેથી, આ અદાલત સમક્ષ ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો કે તેને અપીલ અદાલત માટે તેના આદેશમાં કારણો ન આપવાની

પૂરતી જરૂરિયાત તરીકે સમજવી જોઈએ કારણ કે આદેશમાં જે વિગતવાર હોવું જરૂરી હતું તે આ અરજી દ્વારા યોગ્ય રીતે આવરી લેવામાં આવે છે.

૨૮. અન્ય એક પાસું કે જેની આ અદાલત સમક્ષ ભારપૂર્વક દલીલ કરવામાં આવી હતી તે છે આ અદાલતને પુરાવા દ્વારા લઈ જવું, જે ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા અને ફરિયાદી પક્ષના પુરાવાના આધારે સંબંધિત અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રશંસા કે પુરાવા તદ્દન અસ્થિર છે અને અપીલ મંચ દ્વારા તેને સમર્થન આપવાની કોઈ સંભાવના નથી.આ એક ખૂબ જ અસ્થિર આધાર છે જેના પર અપીલની સંપૂર્ણ હકીકતો અને જે આદેશ પસાર કરવામાં આવે છે તે પણ આ અદાલતના હાથે કોઈ દખલગીરીને પાત્ર નથી.

૨૮.૧ જો કે, આ અરજી આ અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી છે જેમાં રાજ્યએ અપીલ મંચના આદેશને મર્યાદિત આધાર પર પડકાર્યો છે કે તે એક તર્કહીન આદેશ છે અને તેથી, બિનટકાઉ હોવાથી અને આ અરજીનો વ્યાપ વધાર્યા વિના, અદાલતને પુરાવા દ્વારા એ નિર્દેશ કરવા માટે લેવામાં આવી હતી કે તે સ્વીકાર્ય અને ટકાઉ પુરાવા પર આધારિત છે કે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો છે.

૨૮.૨ આ અદાલત આ તબક્કે અપીલ અદાલત તરીકે ચુકાદો આપવા માટે નથી કે શું આ દોષિતતાને ભવિષ્યમાં આખરે સમર્થન આપવામાં આવશે કે નહીં, જ્યારે બીજા પક્ષે પુરાવા અંગે એકંદર દષ્ટિકોણ આપ્યો હતો કે તે જ ચુકાદો અસ્વીકાર્ય પુરાવા પર આધારિત હોવા માટે દૂષિત છે અને મોટાભાગના સાક્ષીઓએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી.અપીલ અદાલત તરીકે કામ કરવાનો કોઈ પ્રયાસ કર્યા વિના, આ મર્યાદિત હેતુ માટે યોગ્ય અદાલત સમક્ષ અપીલની પેન્ડન્સીને પગલે કોર્ટે પ્રારંભિક પુરાવાઓની તપાસ કરવાની જરૂર હતી જે રજૂ કરવામાં આવ્યા છે જેના પર ટ્રાયલ કોર્ટે તેના ચુકાદાને આધારે વિશ્વાસ મૂક્યો છે.અદાલતે નોંધ્યું છે કે ઘણા સાક્ષીઓ ફરિયાદી પક્ષના કેસ તરફ વળ્યા છે.જો કે, પ્રથમ માહિતી આપનાર, જે ભૂસ્તરશાસ્ત્રી છે અને જેની સામે ગામના ત્રણ વ્યક્તિઓ દ્વારા પશુપાલનની જમીનમાં ગેરકાયદેસર ખાણકામ માટે સંયુક્ત રીતે અરજીઓ કરવામાં આવી હતી, તેણે કાર્યવાહીના કેસને સંપૂર્ણ સમર્થન આપ્યું છે.તેવી જ રીતે, શ્રી મદનભાઈ ખેમાભાઈ મારુ નામના વ્યક્તિ, જે ફ્લાઇંગ સ્કવોડનો ભાગ હતા અને કથિત ગેરકાયદેસર ખાણકામની વિવિધ જગ્યાઓની મુલાકાત લેનાર ટીમનો ભાગ હતા, તેમણે પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો છે અને કુલ ગેરકાયદેસર ખોદકામ કરાયેલ ચૂનાના પથ્થરનું પ્રમાણ ૨.૮૩૫૨૫

મેટ્રિક ટન જેટલું હોવાનું પણ નોંધ્યું છે.કહેવાતી પશુપાલનની જમીન સર્વે નંબર ૧૫૦૯,૧૫૪૬,૧૫૯૦ અને ૧૫૯૧ હોવાના સંદર્ભમાં અને બેંક અધિકારીઓના અન્ય પુરાવાઓ અને બેંક સ્ટેટમેન્ટ સાથે પેઢીના ખાતામાં નાણાકીય લાભની વધુ કડીઓ જમા કરવામાં આવી હોવાથી આખરે પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને ચૂનાના પથ્થરની ચોરી માટે દોષિત ઠેરવવા માટે પુરાવાની સાંકળ પૂર્ણ કરવામાં પરિણમી હતી.આ તબક્કે આ પાસા પર નિષ્કર્ષ કાઢવાનો કોઈ અર્થ નથી, કારણ કે અપીલ મોટા પાયે છે, કોર્ટ પ્રારંભિક તબક્કે સંતુષ્ટ છે કે તે એવી માન્યતા નથી કે જે કોઈ પુરાવા અથવા અસ્વીકાર્ય પુરાવા પર આધારિત નથી કારણ કે પુરાવાઓની બહુમતી ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૩૪ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલી કોઈપણ હકીકતના પુરાવા માટે જરૂરી નથી. પુનરાવર્તનની કિંમત પર, એવું કહેવાની જરૂર છે કે કોર્ટ જાગૃત છે કે વર્તમાન પ્રકૃતિની બાબતમાં, કોર્ટને કેસની ગુણવત્તાને સ્પર્શવાની બિલકુલ જરૂર નથી કે અપીલ કોર્ટ સમક્ષ બંને પક્ષોની શક્યતાઓને પૂર્વગ્રહ કરવાની જરૂર નથી, જો કે, પ્રતિવાદીએ ભારપૂર્વક પુનરાવર્તન સાથે પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરવાનું પસંદ કર્યું છે કે સુનાવણી દૂષિત છે અને તેથી, દોષિત ઠેરવવો બિનટકાઉ છે અને તેથી, સજા અને દોષિત ઠેરવતી વખતે તર્કની ગેરહાજરીમાં કોઈ ભોગવિલાસની જરૂર નથી, આ કોર્ટને યોગ્યતાના

આધારે મુદ્દાઓ સાથે વળતો વ્યવહાર કરવા તરફ દોરી ગઈ.અને, તેથી, આ તબક્કે એમ પણ કહેવું કે જે અરજી કરવામાં આવી હતી તે કોર્ટ માટે કોઈ કારણ આપ્યા વિના દોષિત ઠેરવવાને સ્થગિત કરવા માટે પૂરતી હતી તે પણ એક બિનટકાઉ પૂર્વધારણા છે.જોગવાઈ પોતે જ જ્યારે કારણો સોંપવાનું ફરજિયાત બનાવે છે, ત્યારે અરજીમાં કોઈપણ વિગત કોર્ટના કારણોના વિકલ્પ તરીકે કામ કરી શકતી નથી.

૨૯. ક્રાંતિ એસોસિએટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, સર્વોચ્ચ અદાલત એવા કેસ સાથે વ્યવહાર કરી રહી હતી જ્યાં તેના નિર્ણયના સમર્થનમાં સંસ્થા અથવા સત્તાધિકારી દ્વારા કારણો આપવાની જરૂરિયાતનો પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો.આ પ્રકારનું પાસું સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ અનેક કેસોમાં સામે આવ્યું છે.શરૂઆતમાં અદાલતે વહીવટી આદેશો અને અર્ધ-ન્યાયિક આદેશો વચ્ચેના સીમાંકનને માન્યતા આપી હતી પરંતુ સમય જતાં, બંને વચ્ચેનો તફાવત ઝાંખો પડી ગયો અને પાતળો થઈ ગયો અને લગભગ લુપ્ત થવાના તબક્કે પહોંચી ગયો.સર્વોચ્ચ અદાલતે હંમેશાં અભિપ્રાય આપ્યો છે કે અર્ધ-ન્યાયિક સત્તાધિકારી અથવા પક્ષકારોના અધિકારોને અસર કરતી વહીવટી સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશનો ચહેરો બોલવો જ જોઈએ.તે 'સ્ફિક્સનો અસ્પષ્ટ ચહેરો' જેવો ન હોવો જોઈએ.કોર્ટે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે માત્ર કોર્ટ માર્શલના કેસોમાં

જ તેણે એક અલગ નોંધ કરી છે જેમાં તેણે એવું માન્યું છે કે કોર્ટ માર્શલ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો અને સજાની પુષ્ટિ કરતા આદેશ માટે કારણો નોંધવાની જરૂર નથી. કોર્ટ માર્શલ આસાની કાર્યવાહી પ્રકૃતિમાં સુધ જનરિસ છે અને કોર્ટ ઓફ કોર્ટ માર્શલ અલગ છે, જેને કોર્ટ ઓફ ઓનર કહેવામાં આવે છે અને તેમાંની કાર્યવાહી અન્ય કાર્યવાહીથી થોડી અલગ છે. બંધારણની કલમ ૩૩, ૧૩૬ (૨) અને ૨૨૭ (૪) થી સ્પષ્ટ થાય છે તેમ બંધારણ કોર્ટ-માર્શલની કાર્યવાહી સાથે પણ અલગ રીતે વ્યવહાર કરે છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ભારતમાં ન્યાયિક વલણ હંમેશા વહીવટી નિર્ણયમાં પણ કારણો નોંધવાનું રહ્યું છે, કારણ કે આવા નિર્ણયો કોઈને પણ પૂર્વગ્રહયુક્ત રીતે અસર કરે છે. તેણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે કારણોની નોંધણી પર આગ્રહ રાખવાનો અર્થ ન્યાયના વ્યાપક સિદ્ધાંતની સેવા કરવાનો છે કે ન્યાય માત્ર થવો જ જોઈએ નહીં, પરંતુ તે કરવામાં આવે તેવું પણ દેખાવું જોઈએ. કારણોની નોંધણી ન્યાયિક અને અર્ધ-ન્યાયિક અથવા તો વહીવટી સત્તાના કોઈપણ સંભવિત મનસ્વી ઉપયોગ પર માન્ય પ્રતિબંધ તરીકે પણ કામ કરે છે. કારણ પર આગ્રહ એ ન્યાયિક જવાબદારી અને પારદર્શિતા બંને માટે જરૂરી છે. જો કોઈ ન્યાયાધીશ અથવા અર્ધ-ન્યાયિક સત્તા તેની/તેણીની નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા વિશે પૂરતી નિખાલસ ન હોય, તો તે જાણવું અશક્ય છે કે નિર્ણય લેનાર વ્યક્તિ પૂર્વવર્તીના સિદ્ધાંત અથવા વૃદ્ધિશીલતાના સિદ્ધાંતોને વફાદાર છે કે નહીં. કારણોને

નોંધવાની જરૂરિયાત નિર્ણય લેવામાં નિષ્પક્ષતાના વ્યાપક સિદ્ધાંતમાંથી ઉદ્ભવે છે, તેથી ઉપરોક્ત જરૂરિયાત હવે વર્ચ્યુઅલ રીતે માનવ અધિકારનો એક ઘટક છે અને તેને સ્ટ્રેન્સબર્ગ ન્યાયશાસ્ત્રનો એક ભાગ માનવામાં આવતો હતો.

૨૯.૧ આ પાસાની વધુ સારી પ્રશંસા માટે સંબંધિત ફકરાઓનું પુનઃઉત્પાદન કરવામાં આવ્યું છે:—

“૪૭. ઉપરોક્ત ચર્ચાનો સારાંશ આપતા, આ અદાલત જણાવે છે:

એ. ભારતમાં ન્યાયિક વલણ હંમેશાં કારણો નોંધવાનું રહ્યું છે, વહીવટી નિર્ણયોમાં પણ, જો આવા નિર્ણયો કોઈને પૂર્વગ્રહયુક્ત રીતે અસર કરે છે.

બી. અર્ધ-ન્યાયિક સત્તામંડળે તેના તારણોના સમર્થનમાં કારણો નોંધવા જોઈએ.

સી. કારણોની નોંધ લેવાનો આગ્રહ એ ન્યાયના વ્યાપક સિદ્ધાંતને પૂર્ણ કરવા માટે છે કે ન્યાય માત્ર થવો જ જોઈએ નહીં, તે પણ થવો જોઈએ.

ડી. કારણોની નોંધણી ન્યાયિક અને અર્ધ-ન્યાયિક અથવા તો વહીવટી સત્તાના કોઈપણ સંભવિત મનસ્વી ઉપયોગ પર માન્ય પ્રતિબંધ તરીકે પણ કામ કરે છે.

ઈ. કારણો ખાતરી આપે છે કે નિર્ણય લેનાર દ્વારા સંબંધિત આધારો પર અને બાહ્ય વિચારણાઓને અવગણીને વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.

એફ. ન્યાયિક, અર્ધ-ન્યાયિક અને વહીવટી સંસ્થાઓ દ્વારા પણ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવા જેવા કારણો નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયાના અનિવાર્ય ઘટક બની ગયા છે.

છ. કારણો ઉચ્ચ અદાલતો દ્વારા ન્યાયિક સમીક્ષાની પ્રક્રિયાને સરળ બનાવે છે.

એચ. કાયદાના શાસન અને બંધારણીય શાસન માટે પ્રતિબદ્ધ તમામ દેશોમાં ચાલી રહેલું ન્યાયિક વલણ સંબંધિત તથ્યોના આધારે તર્કપૂર્ણ નિર્ણયોની તરફેણમાં છે. તર્ક એ ન્યાયનો આત્મા છે તે સિદ્ધાંતને ન્યાયી ઠેરવતા ન્યાયિક નિર્ણય લેવાનું આ વાસ્તવિક જીવન છે.

આઈ. આ દિવસોમાં ન્યાયિક અથવા અર્ધ-ન્યાયિક મંતવ્યો પણ તેમને રજૂ કરનારા ન્યાયાધીશો અને સત્તાવાળાઓ જેટલા જ અલગ હોઈ શકે છે.આ તમામ નિર્ણયો એક સામાન્ય હેતુ પૂરો પાડે છે જે કારણ દ્વારા દર્શાવવું છે કે સંબંધિત પરિબલોને નિરપેક્ષપણે ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે.ન્યાય વિતરણ પ્રણાલીમાં વાદીઓનો વિશ્વાસ જાળવી રાખવા માટે આ મહત્વપૂર્ણ છે.

જે. કારણ પર આગ્રહ એ ન્યાયિક જવાબદારી અને પારદર્શિતા બંને માટે જરૂરી છે.

કે. જો કોઈ ન્યાયાધીશ અથવા અર્ધ-ન્યાયિક અધિકારી તેની/તેણીની નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા વિશે પૂરતી નિખાલસ ન હોય તો તે જાણવું અશક્ય છે કે નિર્ણય લેનાર વ્યક્તિ પૂર્વવર્તીના સિદ્ધાંત અથવા વૃદ્ધિશીલતાના સિદ્ધાંતોને વફાદાર છે કે નહીં.

એલ. નિર્ણયોના સમર્થનમાં કારણો સચોટ, સ્પષ્ટ અને સંક્ષિપ્ત હોવા જોઈએ.કારણોનો ઢોંગ અથવા 'રબર-સ્ટેમ્પ કારણો' ને માન્ય નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા સાથે સરખાવવું જોઈએ નહીં.

એમ. તેમાં શંકા ન કરી શકાય કે પારદર્શિતા એ ન્યાયિક સત્તાઓના દુરુપયોગ પર પ્રતિબંધ મૂકવાની અનિવાર્ય શરત છે. નિર્ણય લેવામાં પારદર્શિતા માત્ર ન્યાયાધીશો અને નિર્ણય લેનારાઓને ભૂલો થવાની શક્યતા ઓછી કરે છે એટલું જ નહીં પરંતુ તેમને વ્યાપક તપાસનો વિષય પણ બનાવે છે. (ડિક્સન્સ ઓફ જ્યુડિશિયલ કેન્ડોર (૧૯૮૭) ૧૦૦ હાર્વર્ડ લૉ રિવ્યૂ ૭૩૧-૭૩૭) માં ડેવિડ શાપિરો જુઓ.

એન. કારણો નોંધવાની જરૂરિયાત નિર્ણય લેવામાં નિષ્પક્ષતાના વ્યાપક સિદ્ધાંતમાંથી ઉદ્ભવે છે, તેથી ઉપરોક્ત જરૂરિયાત હવે વર્ચ્યુઅલ રીતે માનવ અધિકારનો એક ઘટક છે અને તેને સ્ટ્રાસબર્ગ ન્યાયશાસ્ત્રનો એક ભાગ માનવામાં આવતો હતો. જુઓ (૧૯૯૪) ૧૯ EHRR ૫૫૩, ૫૬૨ પેરા ૨૯ પર અને અન્યા વિરુદ્ધ યુનિવર્સિટી ઓફ ઓક્સફર્ડ, ૨૦૦૧ EWCA Civ ૪૦૫, જેમાં કોર્ટે યુરોપિયન કન્વેન્શન ઓફ હ્યુમન રાઈટ્સની કલમ ૬ નો ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેમાં જરૂરી છે કે, "ન્યાયિક નિર્ણયો માટે પર્યાપ્ત અને બુદ્ધિશાળી કારણો આપવા જોઈએ".

ઓ. તમામ સામાન્ય કાયદાના અધિકારક્ષેત્રોમાં ચુકાદાઓ ભવિષ્ય માટે ઉદાહરણો સ્થાપિત કરવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે. તેથી, કાયદાના

વિકાસ માટે, નિર્ણય માટે કારણો આપવાની જરૂરિયાત સાર છે અને તે વાસ્તવમાં "યોગ્ય પ્રક્રિયા" નો એક ભાગ છે."

૩૦. માયા દેવી (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં અન્ય એક નિર્ણયમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે સત્તાના કોઈપણ મનસ્વી ઉપયોગ સામે સૌથી અસરકારક તપાસ એ સારી રીતે માન્ય કાનૂની સિદ્ધાંત છે કે આદેશો યોગ્ય અને યોગ્ય રીતે લાગુ કર્યા પછી જ કરી શકાય છે. મનનો ઉપયોગ માત્ર સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે જ નહીં પરંતુ અંતિમ નિષ્કર્ષ પર પણ વાજબીપણું લાવે છે. બદલામાં મનનો ઉપયોગ મનની જાહેરાત દ્વારા શ્રેષ્ઠ રીતે દર્શાવવામાં આવે છે. અને આદેશ અથવા નિષ્કર્ષના સમર્થનમાં કારણો રેકૉર્ડ કરીને જાહેરાત શ્રેષ્ઠ રીતે દર્શાવવામાં આવે છે. કારણોની જરૂરિયાતને વિસ્તૃત કરતા સુવર્ણ શબ્દો નીચે મુજબ છે:—

"૧૫. તો પછી સત્તાના મનસ્વી ઉપયોગ સામે સલામતી શું છે? આવી કોઈપણ ક્વાયટ સામે પ્રથમ અને સૌથી અસરકારક તપાસ એ સારી રીતે માન્ય કાનૂની સિદ્ધાંત છે કે મનની યોગ્ય અને યોગ્ય ઉપયોગ પછી જ આદેશો આપી શકાય છે. મનનો ઉપયોગ માત્ર સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે જ નહીં પરંતુ અંતિમ નિષ્કર્ષ પર પણ વાજબીપણું લાવે છે. બદલામાં મનનો ઉપયોગ મનની જાહેરાત દ્વારા શ્રેષ્ઠ રીતે દર્શાવવામાં આવે છે. અને

આદેશ અથવા નિષ્કર્ષના સમર્થનમાં કારણો રેકૉર્ડ કરીને જાહેરાત શ્રેષ્ઠ રીતે દર્શાવવામાં આવે છે.

૧૬. આદેશ વધુ અપીલને આધિન હોય તેવા કિસ્સાઓમાં કારણોની નોંધણી અન્ય દ્રષ્ટિકોણથી ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે. અપીલ અદાલત અથવા સત્તામંડળને અદાલત અથવા આદેશ આપનાર સત્તામંડળ સાથે પ્રચલિત કારણોની તપાસ કરવાનો લાભ હોવો જોઈએ. તેનાથી વિપરીત, અપીલપાત્ર આદેશમાં કારણોની ગેરહાજરી અપીલ અદાલત અથવા તે લાભની સત્તાને વંચિત કરે છે અને તેના પર જાતે જ પ્રશ્નની તપાસ અને નિર્ધારણ કરવાની ભારે જવાબદારી મૂકે છે. આપેલ કેસમાં અપીલ અદાલત અથવા સત્તાધિકારી આવી કોઈ પણ ક્વાયત હાથ ધરવાનો ઈનકાર કરી શકે છે અને નવા અને તર્કપૂર્ણ આદેશ માટે આ બાબતને નીચલી અદાલત અથવા સત્તામંડળને પરત મોકલી શકે છે. જો કે, તે એક લવચીક નિયમ નથી, કારણ કે અપીલ કોર્ટ અપીલ હેઠળના આદેશના સમર્થનમાં કારણોની ગેરહાજરી હોવા છતાં, તે યોગ્યતાના આધારે મામલાની તપાસ કરી શકે છે અને આખરે અપીલના તબક્કે તેનો નિર્ણય લઈ શકે છે. અપીલ અદાલતે આ મામલાને મોકલો કે નહીં તે અપીલ અદાલત સાથે વિવેકાધીન છે અને તે મોટાભાગે વિવાદની પ્રકૃતિ, જેની પ્રશંસા કરવી પડી શકે તેવા પુરાવાની પ્રકૃતિ અને હદ, નિર્ધારણ માટે

ઉદ્ભવતા મુદ્દાઓની જટિલતા અને રિમાન્ડ પક્ષકારો વચ્ચેના મુકદ્દમાને ટાળી શકાય તેવા લાંબા ગાળામાં પરિણમશે કે કેમ તેના પર આધાર રાખે છે.જો અપીલ અદાલતનો મત હોય કે તે મુકદ્દમાને લંબાવશે તો સામાન્ય રીતે રિમાન્ડ ટાળવામાં આવે છે.”

૩૧. શુક્લા અને બ્રધર્સ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલત ભારતના બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ અપીલ પર વિચારણા કરી રહી હતી, જે એસ. બી. સેલ્સ ટેક્સ રિવિઝન પિટિશનમાં જયપુર ખાતે રાજસ્થાન બેન્ચ માટે હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચર દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા સામે નિર્દેશિત કરવામાં આવી હતી, જ્યાં ઉચ્ચ અદાલતે ગુપ્ત નોન-સ્પીકિંગ ઓર્ડર દ્વારા પુનરાવર્તન અરજીને ટૂંકમાં ફગાવી દીધી હતી.સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે અદાલતના ચુકાદાઓએ વહીવટી અથવા અર્ધ-ન્યાયિક આદેશો કરતાં વધુ સંતોષ સાથે કારણો નોંધવાની જરૂરિયાતને પૂર્ણ કરવી જોઈએ.તેણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે ન્યાયિક આદેશોના કારણો જણાવવાની જરૂરિયાતનો અર્થ ખૂબ જ વિગતવાર અથવા લાંબો આદેશ નથી, પરંતુ નકારવા અથવા રાહત આપવા માટે કેટલાક તર્ક નોંધવા જોઈએ.પ્રવેશના તબક્કે આ બાબત સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે અદાલત સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોની યોગ્યતા સાથે સંકળાયેલા સંક્ષિપ્ત કારણોની નોંધણી પણ પૂરતી હોઈ શકે છે.તેનાથી વિપરીત, જ્યારે અંતિમ સુનાવણી પછી આ

બાબતનો નિકાલ કરવામાં આવી રહ્યો હોય ત્યારે વિગતવાર ચુકાદો વધુ યોગ્ય હોઈ શકે છે.બંને ઘટનાઓમાં, કોર્ટ માટે તેના પોતાના તર્કને રેકૉર્ડ કરવો અનિવાર્ય છે, ભલે તે ગમે તેટલું સંક્ષિપ્ત હોય.

૩૧.૧ સર્વોચ્ચ અદાલતે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે કોઈ પણ ફરિયાદ સાથે અદાલતનો સંપર્ક કરનાર વાદી તેની અરજી મંજૂર કરવા અથવા નકારી કાઢવાના કારણો જાણવાનો હકદાર છે.

કારણો એ આદેશનો આત્મા છે.કારણોનું બિન-રેકૉર્ડિંગ બે પ્રકારની નબળાઈઓ તરફ દોરી શકે છે, એટલે કે, તે અસરગ્રસ્ત પક્ષ માટે પૂર્વગ્રહ પેદા કરી શકે છે અને તે ન્યાયના યોગ્ય વહીવટને અવરોધે છે.સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે આ સિદ્ધાંતો માત્ર વહીવટી અથવા વહીવટી ક્રિયાઓને જ લાગુ પડતા નથી, પરંતુ તેઓ ન્યાયિક ઘોષણાઓને સમાન બળ સાથે અને વધુ ચોકસાઈ સાથે લાગુ પડે છે.અદાલતના આદેશમાં અરજદારે દાવો કરેલી રાહત આપવા અથવા નકારી કાઢવામાં અદાલતનું શું મહત્વ છે તે પ્રતિબિંબિત થવું જોઈએ.

“૯. ભારતની તમામ અદાલતોમાં કેસોની વધતી સંસ્થા અને અદાલતો પર તેના પરિણામી બોજે ન્યાય વહીવટી વ્યવસ્થામાં તમામ સંબંધિત

લોકોનું ધ્યાન આકર્ષિત કર્યું છે.અદાલતોમાં મોટા પ્રમાણમાં કેસો હોવા છતાં, અમારા મતે, કાયદાના સિદ્ધાંત તરીકે એવું કહેવું ન તો સ્વીકાર્ય હશે અને ન તો શક્ય હશે કે, વહીવટી કાર્યવાહી પર ન્યાયિક સમીક્ષાની શક્તિનો ઉપયોગ કરતી વખતે અને ખાસ કરીને ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ અપીલમાં અદાલતોના ચુકાદામાં, કારણોની જોગવાઈ ક્યારેય નકારી શકાય નહીં.ઓડી અલ્ટરમ પાર્ટેમના સિદ્ધાંતમાં ત્રણ મૂળભૂત આવશ્યકતાઓ છે.પ્રથમ, જે વ્યક્તિની વિરુદ્ધ આદેશ પસાર કરવો જરૂરી છે અથવા જેના અધિકારો પર પ્રતિકૂળ અસર થવાની સંભાવના છે તેને સુનાવણીની તક આપવી જોઈએ.બીજું, સંબંધિત સત્તામંડળે ન્યાયી અને પારદર્શક પ્રક્રિયા પૂરી પાડવી જોઈએ અને અંતે, સંબંધિત સત્તામંડળે તેના મગજને લાગુ કરવી જોઈએ અને તર્કપૂર્ણ અથવા સ્પષ્ટ આદેશ દ્વારા આ બાબતનો નિકાલ કરવો જોઈએ.ભારત અને વિદેશની અદાલતો દ્વારા આ એકસમાન રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યું છે.

૧૦. એસ. એન. મુખર્જી વિરુદ્ધ ભારત સંઘ [(૧૯૯૦) ૪ એસ. સી. સી. ૫૯૪] ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં અદાલતો દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી પ્રથા અને આગ્રહનો ઉલ્લેખ કરતી વખતે વહીવટી સત્તામંડળો અને ટ્રિબ્યુનલો દ્વારા નિર્ણયોના કારણોને નોંધવાના મહત્વ પર ભાર મૂક્યો હતો.તેમાં કહેવામાં આવ્યું હતું કે "વહીવટી પ્રક્રિયા તેની

કવાયતમાં સ્પષ્ટતા દ્વારા શ્રેષ્ઠ રીતે સાબિત થશે".અદાલતોને સ્થાયી સિદ્ધાંતો સાથે સુસંગત સમીક્ષા કરવાની સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટે, સત્તાવાળાઓને સમીક્ષા હેઠળની કાર્યવાહીને રેખાંકિત કરતી વિચારણાઓ વિશે સલાહ આપવામાં આવે છે.આ અદાલતે મંજૂરી સાથે કહ્યું:-

"સમીક્ષાની પ્રક્રિયાની સુવ્યવસ્થિત કામગીરી માટે જરૂરી છે કે વહીવટી એજન્સીએ જે આધારો પર કામ કર્યું તે સ્પષ્ટ રીતે જાહેર કરવામાં આવે અને પર્યાપ્ત રીતે ટકાવી રાખવામાં આવે.

૧૧. ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, તર્કપૂર્ણ આદેશો/કાર્યવાહીની વિભાવનાને વિદેશી અદાલતો દ્વારા ભારતની અદાલતોની જેમ જ લાગુ કરવામાં આવી છે.વહીવટી સત્તાધિકારીઓ અને ન્યાયાધીશો કારણો આપવા માટે બંધાયેલા છે, જેની ગેરહાજરીમાં આદેશ ન્યાયિક સજા માટે જવાબદાર બની શકે છે.આમ, તે કાયદાના સંપૂર્ણ સિદ્ધાંતથી દૂર નહીં હોય કે અદાલતોએ તેના તારણો માટેના કારણો નોંધવા જોઈએ જેથી અપીલ અથવા ઉચ્ચ અદાલતો તેમના અધિકારક્ષેત્રનો યોગ્ય રીતે અને કાયદા અનુસાર ઉપયોગ કરી શકે.તે માત્ર તર્ક જ છે, જે ઉચ્ચ અથવા અપીલ અદાલતને તેના સાચા પરિપ્રેક્ષ્યમાં વિવાદની પ્રશંસા કરવા અને અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ તર્ક કે જેનો આદેશ

વિવાદિત છે, તે કાયદામાં ટકાઉ છે કે કેમ અને તેણે સાચો કાનૂની અભિગમ અપનાવ્યો છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે સક્ષમ બનાવી શકે છે.ન્યાય વિતરણ પ્રણાલીના હેતુને પેટા-સેવા આપવા માટે, તે જરૂરી છે કે અદાલતોએ તેના તારણો માટેના કારણો રેકૉર્ડ કરવા જોઈએ, પછી ભલે તે સ્વીકારના તબક્કે કે નિયમિત સુનાવણી પછી કેસનો નિકાલ કરે.

૧૨. પુનરાવર્તનની કિંમત પર, આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે, આ અદાલતે સતત એવો મત રાખ્યો છે કે કારણોનું રેકૉર્ડિંગ એ ન્યાય વિતરણનું એક આવશ્યક લક્ષણ છે.જે વાદી કાયદા અનુસાર કોઈપણ ફરિયાદ સાથે અદાલતનો સંપર્ક કરે છે તેને તેની અરજી મંજૂર કરવા અથવા નકારી કાઢવાના કારણો જાણવાનો અધિકાર છે.કારણો એ આદેશનો આત્મા છે.કારણોનું બિન-રેકૉર્ડિંગ બેવડી નબળાઈઓ તરફ દોરી શકે છે; પ્રથમ, તે અસરગ્રસ્ત પક્ષ માટે પૂર્વગ્રહ પેદા કરી શકે છે અને બીજું, ખાસ કરીને, ન્યાયના યોગ્ય વહીવટને અવરોધે છે.આ સિદ્ધાંતો માત્ર વહીવટી અથવા વહીવટી ક્રિયાઓને જ લાગુ પડતા નથી, પરંતુ તેઓ સમાન બળ સાથે અને હકીકતમાં, ન્યાયિક ઘોષણાઓને વધુ ચોકસાઈ સાથે લાગુ પડે છે.કારણ વગરનો ચુકાદો તે વ્યક્તિ માટે પૂર્વગ્રહ પેદા કરે છે જેની સામે તે ઉચ્ચારવામાં આવે છે, કારણ કે તે વાદી તે આધારને જાણવામાં અસમર્થ હોય છે જે તેના દાવાને નકારી કાઢવામાં

અદાલત સાથે વજન ધરાવે છે અને તે ચુકાદાને પડકારવાની સ્થિતિમાં ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ પૂરતા અને યોગ્ય આધારો લેવામાં પણ અવરોધ ઊભો કરે છે.હવે, આપણે આ અદાલત તેમજ ઉચ્ચ અદાલતોના અમુક ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ જેમણે આ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો છે.”

XXX XXX XXX

XXX XXX XXX

૧૯. એવા કિસ્સાઓમાં કે જ્યાં અદાલતોએ ચુકાદામાં કારણો નોંધ્યા નથી, સક્ષમ અધિકારક્ષેત્રની અદાલત દ્વારા આદેશોની કાયદેસરતા, ઔચિત્ય અને ચોકસાઈને યોગ્ય ચર્ચાની ગેરહાજરીમાં પડકારવામાં આવે છે.ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં વધુ સખતાઈ સાથે કારણો નોંધવાની જરૂરિયાત લાગુ પડે છે.અદાલતના આદેશો અરજદાર દ્વારા દાવો કરાયેલ રાહત આપવા અથવા નકારી કાઢવાના અદાલત સાથે શું વજન ધરાવે છે તે પ્રતિબિંબિત કરવું આવશ્યક છે.આ સંબંધમાં આપણે આ અદાલતના અમુક ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ.”

૩૨. આ નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લેતા અને એ પણ ધ્યાનમાં લેતા કે ફોજદારી અપીલ નંબર ૪/૨૦૧૯ ના પ્રદર્શન નંબર ૩ અને ૪ ની નીચે પસાર કરવામાં આવેલા સંયુક્ત આદેશમાં સંપૂર્ણપણે કારણોનો અભાવ છે અને તે

એક ગુપ્ત, બિન-ભાષી આદેશ છે, તેથી, તે ટકી શકતો નથી અને ન તો તેને ટકાવી શકાય છે.પ્રતિવાદી નંબર ૧ તરફથી દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની જરૂરિયાતો હોવા છતાં અને સંબંધિત અદાલત સમક્ષ મૂકવા માટે જરૂરી વિગતો પણ જણાવવામાં આવી છે, જો કે, જે અદાલત તરફથી ફરજિયાત છે તેનો બીજો કોઈ વિકલ્પ હોઈ શકતો નથી અને અપીલ અદાલત આવી અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, જ્યારે કારણો આપવામાં તેની ફરજમાં સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ જાય છે, ત્યારે આ અદાલત તેની ફરજ નિભાવવામાં નિષ્ફળ જશે જો તે ઉપરોક્ત આદેશમાં દખલ નહીં કરે અને તેને રદ નહીં કરે.

૩૨.૧ એવું અનુમાન કરી શકાય છે કે રાજ્ય આ અદાલત સમક્ષ કલમ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ અને સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ પણ આ અદાલતની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાના આદેશને રદ કરવાની માંગ કરી રહ્યું છે.તે એક સ્થાયી કાયદો છે કે ઉચ્ચ અદાલત ન્યાયિક સમીક્ષાની તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકે છે અને આવી સત્તાઓ કાયદાની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગને રોકવા માટે ઉચ્ચ અદાલતને આપવામાં આવે છે.

૩૩. કારણો કોઈપણ વ્યવસ્થાનો આત્મા હોવાથી, કારણોની ગેરહાજરીને કારણે આ અપારદર્શકતા, તેની તપાસ કરવામાં ન આવે, તે મનસ્વીતા અને બાહ્ય આધારો પર વેપારને પ્રોત્સાહન આપી શકે છે.કાયદાનું શાસન પર આધારિત આપણી લોકશાહી, તથ્યો પર આધારિત તર્કપૂર્ણ વ્યવસ્થા અને નિર્ણયોની તરફેણ કરે છે અને તેથી, ન્યાયિક જવાબદારી અને પારદર્શિતાના ઉદ્દેશોને જાળવી રાખવા માટે, આ અદાલતે વિવાદિત આદેશમાં દખલ કરવી જરૂરી છે.

અંતિમ આદેશ:

૩૪. પરિણામે, અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૪/૨૦૧૯ માં નીચે દર્શાવેલ ૦૭/૦૩/૨૦૧૯ તારીખના અપીલ કોર્ટના આદેશને રદ કરવામાં આવે છે અને રદ કરવામાં આવે છે.આ આદેશ રદબાતલ છોડી દેશે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, બાબતને સંબંધિત અપીલ અદાલતમાં પરત મોકલવાની જરૂર છે જેથી તે ફરી એકવાર તેના મગજને લાગુ કરી શકે અને અરજી પરના કારણો આપી શકે, જે પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા અહીં ઉપર વિગતવાર વિષય પર સારી રીતે સ્થાયી કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને કરવામાં આવ્યો છે.આ પ્રક્રિયા સંબંધિત અદાલત દ્વારા સમય ગુમાવ્યા વિના પૂર્ણ થવા દો.

૩૫. આ અદાલત દ્વારા આ મામલાની યોગ્યતા પર કરવામાં આવેલા તારણો અને અવલોકનો બંને પક્ષો દ્વારા તેમના સંબંધિત કાનૂની ઉપાયોને અનુસરવામાં પૂર્વગ્રહ નહીં કરે અને અપીલ અદાલત પણ કાયદા અનુસાર સ્વતંત્ર રીતે આ મામલાનું મૂલ્યાંકન કરશે.

સીધી સેવાની મંજૂરી છે.

(સુશ્રી સોનિયા ગોકાની, જે.)

વિષય :

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.